

Stenografični zapisnik

šeste seje

deželnega zbora kranjskega

v Ljubljani

dné 1. februarija 1898.

Nazoči: Prvosednik: Deželni glavar Detela Oton in deželnega glavarja namestnik baron Liechtenberg Leopold. — Vladni zastopnik: C. kr. deželni predsednik eksccelencia baron Viktor Hein in c. kr. okrajni komisar baron Viljem Rechbach. — Vsi članovi razun: Eksccelencia knezoškof dr. Jakob Missia, Janez Ažman, Franc Modic, Friderik baron Rechbach in eksccelencia Jožef baron Schwegel. — Zapisnikar: Deželni tajnik Jožef Pfeifer.

Dnevni red:

1. Branje zapisnika V. deželnozbornske seje dné 28. januarja 1898.
2. Naznanila deželno-zbornskega predsedstva.
3. Priloga 47. Poročilo deželnega odbora, s katerim se predloži projekt o preložitvi okrajne ceste Loka-Idrija pri Podgori v cestnem okraju Škofja Loka z dotičnim načrtom zakona.
4. Priloga 48. Poročilo deželnega odbora o tem, da voli visoki deželni zbor štiri ude in štiri namestnike v pridobninsko deželno komisijo za Kranjsko, potem osem udov in osem namestnikov v prizivno komisijo, ki jo je postaviti za Kranjsko zastran osebne dohodnine.
5. Priloga 49. Poročilo deželnega odbora o prenavedbi deželnega zakona z dné 28. decembra 1884. l., dež. zak. št. 1. leta 1885.
6. Ustno poročilo finančnega odseka gledé odškodovanja nekaterih učiteljev za neobligaten pouk drugega deželnega jezika v šolskih letih 1890/91. do vštete 1895/96., katero zahteva c. kr. deželni šolski svet za Kranjsko (k prilogi 18.).
7. Ustna poročila finančnega odseka o prošnjah, in sicer:
 - a) Franc Zalerja, oficijala v deželni bolnici, za dovolitev osebne doklade;
 - b) kmetijske podružnice v Št. Juriju pri Kranji za podporo v pokritje stroškov za nakupljene stroje.
8. Ustno poročilo finančnega odseka o računskem sklepu deželnega zaklada za leto 1896. (k prilogi 30.).

Stenographischer Bericht

der sechsten Sitzung

des krainischen Landtages

in Laibach

am 1. Februar 1898.

Anwesende: Vorsitzender: Landeshauptmann Otto Detela und Landeshauptmann-Stellvertreter Leopold Freiherr v. Liechtenberg. — Regierungsvertreter: R. k. Landespräsident Excellenz Victor Freiherr v. Hein und k. k. Bezirks-Commissär Wilhelm Freiherr v. Rechbach. — Sämmtliche Mitglieder mit Ausnahme von: Se. Excellenz Fürstbischof Dr. Jakob Missia, Johann Ažman, Franz Modic, Friedrich Freiherr von Rechbach und Se. Excellenz Josef Freiherr v. Schwegel. — Schriftführer: Landschafts-Secretär Josef Pfeifer.

Tagesordnung:

1. Lesung des Protokolls der V. Landtags-Sitzung vom 28. Jänner 1898.
2. Mittheilungen des Landtags-Präsidiums.
3. Beilage 47. Bericht des Landesauschusses, womit das Project, betreffend die Umlegung der Loka-Idrianer Bezirksstraße bei Podgora im Straßenbezirke Bischoflack sammt dem einschlägigen Gefegentwurf vorgelegt wird.
4. Beilage 48. Bericht des Landesauschusses, betreffend die vom hohen Landtage vorzunehmende Wahl von 4 Mitgliedern und 4 Stellvertretern in die Erwerbsteuer-Landescommission für Krain, dann von 8 Mitgliedern und 8 Stellvertretern in die für Krain einzusetzende Berufungs-Commission für die Personal-Einkommensteuer.
5. Beilage 49. Bericht des Landesauschusses, betreffend die Abänderung des Landesgefeges vom 28. December 1884, L. G. B. Nr. 1 de 1885.
6. Mündlicher Bericht des Finanzauschusses, betreffend die vom k. k. Landeschulrathe für Krain angesprochene Entschädigung einiger Lehrer für die Ertheilung des nicht obligaten Unterrichtes in der zweiten Landessprache in den Schuljahren 1890/91 bis inclusive 1895/96 (zur Beilage 18).
7. Mündliche Berichte des Finanzauschusses über Petitionen, und zwar:
 - a) des Franz Zaler, Official im Landespitale, um Bewilligung einer Personalzulage;
 - b) der landwirtschaftlichen Filiale in St. Georgen bei Krainburg um Subvention behufs Deckung der Kosten für den Ankauf von Maschinen.
8. Mündlicher Bericht des Finanzauschusses über den Rechnungsabschluss des Landesfondes für das Jahr 1896 (zur Beilage 30).

9. Ustno poročilo finančnega odseka o računskem sklepu za l. 1896. in proračun za l. 1898. gledališkega zaklada (k prilogi 4.).
10. Ustna poročila finančnega odseka o prošnjah, in sicer:
- vodstva baronice Lichtenthurnove sirotišnice za podporo za napravo šolske oprave;
 - društva za vzgojo slepih na Dunaji za podporo;
 - Wruss Viktorja, blagajničnega sluge v p., za zvišanje pokojnine;
 - društva zdravnikov na Kranjskem za podporo Löschnerjevi ustanovi;
 - Sever Janeza za odškodovanje, ker se mu je vsled kontumace pet prašičev pokončalo.
11. Ustno poročilo finančnega odseka o računskem sklepu garancijskega zaklada dolenskih železnic, o razkazu imovine za l. 1896. in proračunu za l. 1898. (k prilogi 13.).
12. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji Salokar Marije, vdove okrožnega zdravnika v Metliki, za pokojnino.
13. Ustno poročilo upravnega odseka v zadevi nameravanega vodovoda za Ambrus in okolico (k prilogi 28.).
14. Ustno poročilo upravnega odseka gledé uvrstitve občinske ceste, ki se odcepi od Podkorenske državne ceste pri Podvinskem znamenju na Mošnjeh, med okrajne ceste v cestnem okraju Radoljica (k prilogi 44.).
15. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji občinskega zastopa Vrhniškega za razdružitev občine Vrhnika v tri samostojne občine (k prilogi 45.).
16. Ustno poročilo upravnega odseka gledé uvrstitve v cestnem okraju Ljubljanskem se nahajajoče, na Jezici od Dunajske državne ceste čez Savlje, Kleče in Vižmarje do njenega stika z Ljubelsko državno cesto pri distančnem kamnu km 7.4 vodeče občinske ceste med okrajne ceste (k prilogi 46.).
17. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji županstva v Ambrusu za zgradbo ceste v Suhi Krajni po progí: Male Lašče - Ratje - Višnje - Ambrus.
18. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji predsedstva avstrijskega društva sadjerejcev v Gradcu za dovolitev zaklada za ustanovitev kmetijskih in sadjerejskih zadrug.
19. Ustno poročilo odseka za letno poročilo deželnega odbora, in sicer:
- o § 3. C;
 - o § 7. A.
20. Volitev adresnega odseka devetih članov.
9. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Rechnungsabschluss des Theaterfondes für das Jahr 1896 und den Voranschlag für das Jahr 1898 (zur Beilage 4).
10. Mündliche Berichte des Finanzausschusses über Petitionen, und zwar:
- der Vorstehung der Baronin Lichtenthurn'schen Waisenanstalt um Subvention behufs Anschaffung der Schuleinrichtung;
 - des Vereines für die Blinden-Erziehung in Wien um Subvention;
 - des Wruß Victor, Cassa-Amtsdiener i. N., um Pensionserhöhung;
 - des Vereines der Ärzte in Krain um Subvention für die Löschner-Stiftung;
 - des Sever Johann um Entschädigung wegen Contumazierung von fünf Schweinen.
11. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Rechnungsabschluss des Garantiefondes der Unterkraainerbahnen, die Nachweisung des gesammten Vermögens für das Jahr 1896 und den Voranschlag für das Jahr 1898 (zur Beilage 13).
12. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der Districtsarztenswitwe Salotar Maria in Mötting um Pensionsbewilligung.
13. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses, betreffend die beabsichtigte Errichtung der Wasserleitung für Ambrus und Umgebung (zur Beilage 28).
14. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses, betreffend die Einreihung der von der Würzner Reichsstraße beim Podweiner Bildstock abzweigenden, nach Möschnach führenden Gemeindestraße in die Kategorie der Bezirksstraßen im Straßenbezirke Radmannsdorf (zur Beilage 44).
15. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über eine Petition der Gemeindevertretung von Oberlaibach um Theilung der Gemeinde Oberlaibach in drei selbständige Gemeinden (zur Beilage 45).
16. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses, betreffend die Einreihung der im Straßenbezirke Laibach Umgebung gelegenen, in Jezica von der Wiener Reichsstraße abzweigenden, über Savlje-Kleče und Vižmarje bis zu ihrer Einmündung in die Loibler Reichsstraße beim Distanzzeichen km 7.4 führenden Gemeindestraße in die Kategorie der Bezirksstraßen (zur Beilage 46).
17. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition des Gemeindeamtes in Ambrus um Herstellung der Straße in Dürrenkrain in der Strecke Kleintaschitz - Ratje - Višnje - Ambrus.
18. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition des Präsidiums des österreichischen Pomologen-Vereines um Botirung eines Fondes zur Begründung von landwirtschaftlichen und Obstdistrictiv-Genossenschaften.
19. Mündlicher Bericht des Rechenschaftsberichts-ausschusses, und zwar:
- über § 3 C;
 - über § 7 A.
20. Wahl eines Adress-ausschusses von neun Mitgliedern.

Začetek seje ob 10. uri 15. minut dopoldne.

Beginn der Sitzung um 10 Uhr 15 Minuten Vormittag.

Deželni glavar:

Potrjujem sklepčnost visoke zbornice ter otvarjam sejo.

Prosim gospoda zapisnikarja, da prečita zapisnik zadnje seje.

1. Branje zapisnika V. deželno-zborske seje dné 28. januarija 1898.**1. Lesung des Protokollses der V. Landtagsitzung vom 28. Jänner 1898.****Tajnik Pfeifer:**

(Bere zapisnik V. seje v slovenskem jeziku. — Liest das Protokoll der V. Sitzung in slovenischer Sprache.)

Deželni glavar:

Želi kdo gospodov poslancev kak popravek v ravnokar prečitanem zapisniku?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, izrekam, da je zapisnik zadnje seje potrjen.

2. Naznanila deželnozbornskega predsedstva.**2. Mittheilungen des Landtagspräsidiums****Deželni glavar:**

Izročene so bile sledeče peticije:

Učiteljice ljudskih šol prosijo za jednakopravno uravnavo plač z onimi ljudskošolskih učiteljev.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Dr. Majaron izroča sledeči prošnji:

Društvo „Gospodinjska šola“ v Ljubljani prosi podpore.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Mestno županstvo v Idriji prosi podpore za napravo novega vodovoda.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Božič izroča prošnjo „Prve vipavske sadjarske zadruga“ na Slapu za podporo.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Pakiž izroča prošnjo Adamič Janeza v Ponikvah za podporo za čiščenje požiralnikov vode Rašica.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Kalan izroča prošnjo „Oskrbnitva dijaške mize“ v Ljubljani za podporo.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Dr. Tavčar izroča prošnjo županstva na Raki za podporo za napravo vodovoda iz studenca Dula na Rako.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Deželni glavar:

Naznanjam, da sta gospoda poslanca baron Rechbach in Modic zaradi bolezni zadržana, udeležiti se današnje seje,

Ekscelenca gospod poslanec baron Schwegel je opravičil odsotnost vsled nujnega opravila na Dunaju.

Preidimo na dnevni red.

3. Priloga 47. Poročilo deželnega odbora, s katerim se predloži projekt o preložitvi okrajne ceste Loka-Idrija pri Podgori v cestnem okraju Škofja Loka z dotičnim načrtom zakona.

3. Beilage 47. Bericht des Landesauschusses, womit das Project, betreffend die Umlegung der Lad-Idrianer Bezirksstraße bei Podgora im Straßenbezirke Bischofsdorf sammt dem einschlägigen Gesekentwurf vorgelegt wird.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

4. Priloga 48. Poročilo deželnega odbora o tem, da voli visoki deželni zbor štiri ude in štiri namestnike v pridobninsko deželno komisijo za Kranjsko, potem osem udov in osem namestnikov v prizivno komisijo, ki jo je postaviti za Kranjsko zastran osebne dohodnine.

4. Beilage 48 Bericht des Landesauschusses, betreffend die vom hohen Landtage vorzunehmende Wahl von vier Mitgliedern und vier Stellvertretern in die Erwerbsteuer-Landescommission für Krain, dann von acht Mitgliedern und acht Stellvertretern in die für Krain einzulegende Berufungs-Commission für die Personaleinkommensteuer.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

5. Priloga 49. Poročilo deželnega odbora o preuredbi deželnega zakona z dne 28. decembra 1884. l., dež. zak. št. 1. l. 1885.

5. Beilage 49 Bericht des Landesauschusses, betreffend die Abänderung des Landesgesetzes vom 28. December 1884, V. G. B. Nr. 1 de 1885.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

6. Ustno poročilo finančnega odseka glede odškodovanja nekaterih učiteljev za neobligatni pouk drugega deželnega jezika v šolskih letih 1890/91. do vštetega 1895/96., katero zahteva c. kr. deželni šolski svet za Kranjsko (k prilogi 18.)

6. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses, betreffend die vom k. k. Landeslehrer für Krain angeforderte Entschädigung einiger Lehrer für die Ertheilung des nicht obligaten Unterrichtes in der zweiten Landesprache in den Schuljahren 1890/91 bis inclusive 1895/96 (zur Beilage 18.)

Poročevalec dr. Žitnik:

Visoka zbornica! Kakor častiti gospodje poslanci razvidijo iz tiskane priloge 18., je deželni odbor z dopisom z dne 26. oktobra 1879 in z dopisom z dne 31. avgusta 1880. stavil deželnemu šolskemu svetu nasvet, da bi se v ljudskih šolah vpeljala nemščina kot neobligatni učni predmet. Tej želji je deželni šolski svet ustregel in z uradnim ukazom z dne 21. junija 1881. vpeljal pouk nemškega jezika kot neobligatni predmet na vseh dvo- in trirazrednih ljudskih šolah in sicer s pogojem, da se za ta pouk oglasi najmanj 10 učencev. L. 1881. je deželni zbor dovolil 500 gold. nagrade, ki naj se razdeli tistim učiteljem, ki poučujejo nemščino kot neobligatni predmet. Leta 1884, povišala se je ta nagrada na 600 gold. in to je ostalo do leta 1890. V VI. seji dne 31. oktobra 1890. pa je deželni zbor, oziroma njegova večina črtala ta kredit, oziroma odklonila nagrado 600 gold. za ta neobligatni pouk. Toda kakor se razvidi iz dopisa c. kr. deželnega šolskega sveta, so učitelji na nekaterih šolah še nadalje poučevali nemščino kot neobligatni predmet in sicer do konca l. 1895./96. in deželni šolski svet torej izraža tukaj željo, naj se tem učiteljem od l. 1890./91. do vštetega l. 1895./96. še izplača ona prej običajna nagrada, ki znaša sedaj za vsa ta leta okroglih 2700 gld.

V finančnem odseku se je ta stvar obširno razpravljala. Iz jedne strani se je naglašalo, naj se dovoli ves ta kredit, oziroma vsa zahtevana nagrada češ, učitelji so jo zaslužili in deželni odbor jim za služka ne sme prikrajšati, iz druge strani pa se je naglašalo, naj se izplača vsaj za leto 1890./91. od deželnega šolskega sveta zahtevana svota 1060 gld. 20 kr., in sicer zaradi tega, ker se je nagrada ustavila l. 1890. šele dne 31. oktobra, torej ob času, ko se je dotični pouk gotovo že bil pričel na vseh šolah.

Večina finančnega odseka pa je bila mnenja, da je deželni zbor tedaj, ko je črtal nagrado, oziroma svoto 600 gold., implicite izrazil s tem željo, da naj se neobligatni pouk v nemškem jeziku ne vrši nadalje in torej je bila po mnenju večine finančnega odseka pač naloga tedanjega deželnega šolskega sveta, da bi bil potom okrožnice naznanil dotičnim učiteljem, ki so poučevali nemščino kot neobligatni predmet, da za ta pouk v prihodnje ne dobijo nikake nagrade več. Kar se pa tiče pouka v drugem deželnem jeziku, naj bi bil deželni šolski svet ukrenil, kar se je njemu zdelo umestno. Torej ako je deželni zbor črtal to nagrado, bila je po § 66. državnega zakona za ljudske šole pač dolžnost tedanjega deželnega šolskega sveta, da bi se bil držal proračuna, katerega je tedaj odobril deželni zbor. Zakaj se to ni zgodilo, nam ni znano — istina pa je, da so nekateri učitelji še nadalje poučevali nemščino kot neobligatni predmet. Deželni zbor pa mora pač — to je moje mnenje in mnenje večine finančnega odseka — varovati svoj ugled, svojo veljavo in ako je enkrat črtal dotično svoto, mislim, da se pač danes ne more postaviti na drugo stališče in zopet dovoliti to nagrado, in zaradi tega je večina finančnega odseka odklonila zahtevo deželnega šolskega sveta v celem obsegu. Ravnotako se je finančnemu odseku neumestno zdelo, da bi se dovolilo 1060 gld. 20 kr., katero svoto zahteva deželni šolski svet za šolsko leto 1890./91., kajti prejšnja leta je dovoljeval deželni zbor samo po 600 gld. in ti so se primerno razdeljevali — po kakem ključu, nam tudi ni znano. Ako je takrat zadostovati morala ta svota, méni večina finančnega odseka, da naj bi se tudi za leto 1890./91. ne dovolilo več kakor 600 gld., kar je pa zato opravičeno, ker se je bilo, kakor sem že prej omenil, šolsko leto začelo prej, nego je deželni zbor odklonil to nagrado, oziroma ta kredit.

Po teh kratkih besedah si usojam v imenu finančnega odseka predlagati:

„Visoki deželni zbor skleni:

Z ozirom na to, da je visoki deželni zbor v VI. seji dné 31. oktobra 1890 odklonil nagrado za neobligatni pouk drugega deželnega jezika, se zahtevi c. kr. dež. šolskega sveta za Kranjsko v polnem obsegu ne more ustreči, pač pa za šolsko leto 1890/91 dovoli do tedaj običajna nagrada v znesku 600 gold., ki naj se razdeli po razmerju zahtev, ker se je bil šolski pouk že pričel, predno je deželni zbor odklonil označeno nagrado.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec Dr. Schaffer ima besedo.

Abgeordneter Dr. Schaffer:

Die Angelegenheit, welche heute in Verhandlung steht, hat in früheren Jahren oft den Anlaß gegeben zu außerordentlich ausgedehnten und man kann sagen, leidenschaftlichen Debatten, deren Ausgedehtheit und Leidenschaftlichkeit auch schon damals in gar keinem Verhältnisse gestanden hat zu der Bedeutung des Gegenstandes, der an und für sich gewiß kein unwichtiger ist, aber nach meiner Meinung jederzeit hätte können in aller Ruhe und Sachlichkeit behandelt werden. Dies war aber nicht der Fall

Mittlerweile, seitdem der Beschluß des hohen Landtages vom 31. October 1890 gefaßt wurde, ein Beschluß, der unter eigenthümlichen parlamentarischen Constellationen und mit einer einzigen Stimme Majorität erfolgte, mittlerweile ist ein Zeitraum von mehr als 7 Jahre verflossen und ich hatte eigentlich erwartet, daß angesichts dieses langen Zeitraumes sich die Anschauungen über diesen Gegenstand vollständig calmirt hätten und der Herr Berichterstatter in der Lage gewesen wäre, namens des Finanzausschusses einen Antrag zu stellen, wie er nach meiner Meinung der Billigkeit entsprochen hätte und wie ich ihn mir am Schlusse meiner kurzen Ausführungen zu stellen erlauben werde. Ich hätte dies umso mehr erwartet, als, wie den Herren zum Theile bekannt ist, seitdem dieser Bericht gedruckt wurde, die fragliche Verordnung des Landes Schulrathes vom Jahre 1880, welche im Jahre 1890 Anlaß zur Einstellung der 600 fl und früher zur Ertheilung des Unterrichtes gegeben hatte seither bereits auch formell durch die Verordnung des Landes Schulrathes vom December v. J. aufgehoben und damit, wenn ich so sagen darf, der Gegenstand des Streites thatsächlich aus der Welt geschaffen wurde, somit in dieser Richtung, was die Sache selbst betrifft, es heute sich nur mehr um eine akademische Erörterung handeln kann.

Der Standpunkt des Herrn Berichterstatters und der Herren, die ihm beistimmen, ist der, daß es die Aufgabe des Landes Schulrathes gewesen wäre, nach dem Beschlusse vom 31. October 1890 sofort den Erlaß vom Jahre 1880 aufzuheben und der Umstand, daß dies nicht geschehen ist, den Landtag nicht veranlassen könne, nachträglich die erforderlichen Beträge anzuweisen.

Ich will nicht untersuchen, ob und wie der Landes Schulrath hiezu verpflichtet gewesen wäre. Da handelt es sich nicht um eine complicirte verfassungs- und verwaltungsrechtliche Frage, die überhaupt heute nicht ausgetragen werden kann und sehr schwieriger Natur ist. Aber selbst angenommen — aber von meinem Standpunkte nicht zugegeben — angenommen, daß der Landes Schulrath, als der Landtag im Jahre 1890 die 600 fl. nicht mehr einstellte, sofort die Verordnung vom Jahre 1880 hätte außer Kraft setzen sollen, so kann man diese mögliche Außerachtlassung des Landes Schulrathes doch nicht den Lehrern zur Last legen.

Heute handelt es sich um die Ansprüche der Lehrer, welche von 1890 bis inclusive des Schuljahres 1895/96

noch faktisch den Unterricht ertheilt haben und auf Grund der damals faktisch bestandenen Verordnung des Landes Schulrathes einen wohl erworbenen Anspruch auf volle Entschädigung für den ertheilten Unterricht besitzen. Dies ist der einzig entscheidende Gesichtspunkt, der heute für die Beurtheilung dieser Angelegenheit maßgebend sein kann und es ist nach meiner Meinung nicht Sache des hohen Landtages, die Lehrer um diesen wohl erworbenen Anspruch zu verkürzen oder sich damit abzufinden, daß man sagt: der Landtag gibt zwar kein Geld, er entschädigt die Lehrer nicht, aber es steht den Lehrern frei, eventuell zum Verwaltungsgerichtshofe zu gehen und dort ihre Ansprüche geltend zu machen.

Sie wissen selbst, daß dies einfach unmöglich ist. Erstens besitzt ein großer Theil der Lehrer nicht die Unabhängigkeit, um in dieser Richtung Schritte zu machen, noch weniger die finanziellen Mittel, um das kostspielige Verfahren vor dem Verwaltungsgerichtshofe durchzuführen, am allerwenigsten wenn man bedenkt, daß es sich in den einzelnen Fällen — ich habe das genaue Verzeichniß nicht zur Hand — um Remunerationen von 15, 20, 30, 40 fl. handelt. Um dieser Beträge willen sind die Lehrer nicht imstande, ihr Recht beim Verwaltungsgerichtshofe zu suchen.

Indem ich also nicht weiter es unternehme, in dieser Frage vom Standpunkte der Zweckmäßigkeit oder der Politik oder in nationaler Beziehung irgend welche fernere Erläuterungen zu wiederholen, betone ich nochmals, daß ich die Sache nur vom Standpunkte der Gerechtigkeit und Billigkeit ins Auge fasse, und nur von diesem Standpunkte erlaube ich mir den Antrag, den zu stellen ich mich beehren werde, der Annahme des hohen Landtages zu empfehlen.

Mein Antrag geht dahin:

„der hohe Landtag wolle beschließen:

Behufs Deckung der bisher unbefriedigten Ansprüche derjenigen Lehrer, welche im Sinne der damals noch in Geltung gewesenen Verordnung des Landes Schulrathes vom 21. Juni 1881, Z. 504, in den Schuljahren 1890/91 bis einschließlic 1895/96 nicht obligaten Unterricht in der zweiten Landessprache geleistet haben, wird in den Voranschlag des Normalschulfondes für das Jahr 1898 ein Betrag von 2700 fl. eingestellt.“

Deželni glavar:

Gospodje, ki podpirajo predlog gospoda poslanca Dr. Schafferja, izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Predlog je zadosti podprt in je torej v razpravi,

Želi še kdo besede?

Gospod deželni predsednik ima besedo.

C. kr. dež. predsednik ekscelenca baron Hein

Visoka zbornica!

Jaz se ne bom spuščal v vprašanje, ali je bilo poučevanje v drugem deželnem jeziku na podlagi ukazava dež. šolskega sveta z dné 21. junija 1881 l.

potrebno, ali je bilo koristno, ali je bilo pripravno in uspešno, ker ta ukaz dež. šolskega sveta se je, kakor je že gospod predgovornik dr. Schaffer omenil, razveljavil preteklega leta in s tem je bil odstranjen ta nerodoviten prepir, ki je v preteklih letih provzročeval toliko viharjev v visoki zbornici. Dokazovati hočem le, da imajo učitelji pravico do tiste nagrade in potem pa hočemo z ozirom na besede gospoda referenta s kratkimi besedami opravičiti stališče deželnega šolskega sveta.

Da imajo učitelji pravico do teh nagrad, mislim, to je jasno. § 40. zakona z dné 29. aprila 1. 1873. se glasi:

„Učitelji nezapovedanih učnih predmetov, kakor tudi učiteljice za ženska ročna dela, dobé stanovitne nagrade, katere po meri učnih ur na teden določuje okrajna šolska oblast.“

V tem zakonu je izrečeno, da ima okrajno šolsko oblastvo to pravico, ampak iz poznejših zakonov je razvideti, da ima pravico sedaj dež. šolski svet, ker se nagrade več ne izplačujejo iz okrajnih zakladov, ampak iz deželnega zaklada. Jaz mislim, da je v tem paragrafu jako jasno izrečeno, da imajo nagrade dobiti učitelji nezapovedanih predmetov. Neobligatno pa je bilo poučevanje v nemškem jeziku in zategadelj se sklicujem na ta paragraf

Mero pa za tiste nagrade je deželni šolski svet in sicer v dogovoru z dež. odborom določal z ukazom z dné 29. aprila 1. 1880.

Ta ukaz se glasi v § 5.:

„Učitelji dobé za nadomestovanja, kakor tudi sploh za večje delovanje na onih ljudskih šolah, kjer so v službi, z dovoljenjem okrajne šolske oblastnije, le tedaj plačilo, če to delovanje presega meje njih zaveze gledé učenja.“

Takemu učitelju se plača remuneracija za prvo učno uro na teden, ki presega mero zaveze za učenje, 20 gold., za vsako naslednjo 10 gold. na leto po deležu časa njegovega večjega delovanja.“

V smislu tega paragrafa imajo zategadelj učitelji pravico do nagrade v meri, katero določuje §. 5. tega ukaza dež. šolskega sveta z dné 29. aprila 1. 1880. Tudi ta določila so jasna in na podlagi teh določil je dež. šolski svet izračunil svoto, za katero je prosil za pokritje v prilogi 18. — Jaz se potegujem zategadelj le za pravico učiteljev, ako danes prosim visoko zbornico, da sprejme predlog gospoda poslanca dra. Schafferja in dovoli, da se učiteljem za služene remuneracije tudi izplačajo.

Ich habe bereits erwähnt, daß ich noch den Standpunkt des Landesschulrathes erörtern werde.

§ 6 des Reichs-Volkschulgesetzes bestimmt:

(Bere: — Liest:)

„Ueber die Unterrichtssprache und über die Unterweisung in einer zweiten Landessprache entscheidet nach Anhörung derjenigen, welche die Schule erhalten, innerhalb der durch die Gesetze gezogenen Grenzen die Landes-schulbehörde.“

Nach diesem Paragraphen hat also der Landesschulrath die Unterweisung in einer zweiten Landessprache innerhalb der durch die Gesetze gezogenen Grenzen zu bestimmen. Ich weiß, daß dem gegenüber auf § 66 des selben Gesetzes hingewiesen wird, welcher von der Verwaltung des Normal-Schul-Fondes spricht; dieser Paragraph, den ich mir ebenfalls vorzulesen erlaube, lautet in seiner zweiten Alinea folgendermaßen:

(Bere: — Liest:)

„Die Landesschul-Fonde gehen in ihrem gegenwärtigen thatsächlichen Bestande mit allen auf ihnen rückfichtlich der Verwendung für Schulzwecke oder aus besonderen Privatrechtstiteln lastenden Verbindlichkeiten und mit der ausschließlichen Widmung für die Zwecke des öffentlichen Volksschulwesens in die Verwaltung der betreffenden Länder in der Weise über, daß die Verwahrung und Verwaltung des Stammvermögens dem Landesaussschusse, die Anweisung der Ausgaben auf Grund des vom Landtage festgestellten Präliminars der Landesschulbehörde zukommt.“

Von Seite des Herrn Referenten wurde zunächst bemerkt, daß der Landesschulrath die Schuldigkeit gehabt hätte, sich an den Voranschlag zu halten. Das hat der Landesschulrath auch gethan, er hat der gesetzlichen Bestimmung des § 66 vollkommen Rechnung getragen, denn er hat ja die Remunerationen nicht angewiesen, er hat sich also innerhalb des Voranschlages mit den Anweisungen in der Weise bewegt, wie es § 66 verlangt und bittet nun gerade deshalb, und weil eben im Voranschlage nichts vorgeesehen war, um nachträgliche Genehmigung, respective um nachträgliche Einstellung des Betrages von 2700 fl. in den Voranschlag pro 1898.

Ich will gerne zugestehen, daß die hier in Betracht kommende Frage eine außerordentlich strittige ist; ich halte sie für eine interessante, verwaltungsrechtliche Frage, in welche sich die Juristen mit einem wahren Haut-goût vertiefen könnten. Ich möchte nur constatieren, daß sich da zwei Competenzen und zwei Ansprüche gegenüberstehen: der Landesschulrath, welcher für sich das Recht in Anspruch nimmt, die Frage des unobligaten Unterrichtes zu regeln, und der hohe Landtag, welcher nach den Ausführungen des Referenten für sich das Recht in Anspruch nimmt, alle bezüglichen Verfügungen des Landesschulrathes durch das Streichen einer bestimmten Summe im Voranschlage vollständig außer Kraft zu setzen.

Es würde zu weit führen, heute in die streng juristische Erörterung dieser beiden einander gegenüberstehenden Standpunkte und in die Details dieser heiklen Fragen einzugehen; dies wäre auch schließlich zwecklos, weil hier im hohen Landtage mehr das Gefühl entscheidet, und der Richter fehlen würde, welcher über die Ansprüche der beiden Körper, nämlich des Landesschulrathes und des Landtages entscheiden würde. Ich schließe daher meine Ausführungen in diesem Gegenstande und möchte nur nochmals betonen, daß es sich lediglich um einen Rechtsanspruch der Lehrer handelt, und den, glaube ich, erwiesen zu haben. Der Rechtsanspruch der Lehrer kann sich aber immer nur gegen den Landesfond richten, und da muß ich die Herren wieder mit einer Gesetzesstelle belästigen, und zwar mit dem Gesetze vom 28. December 1884, welches bestimmt:

(Bere: — Liest:)

„Der Normalschulfond übernimmt die Zahlung der Activitätsbezüge des Lehrpersonales an sämtlichen allgemeinen öffentlichen Volksschulen im Herzogthume Krain in ihrem vollen Umfange.“

Die Lehrer könnten also, wenn sie den Weg der Beschwerde gehen, immer nur gegen den Landesschulfond auftreten, und zwar beim Reichsgerichte, nicht aber gegen den Landeschulrath, auf welchen jetzt der Stein geschleudert werden soll. Daraus würde die Consequenz folgen, daß, wenn der Landtag meint, der Landeschulrath sei hier uncorrect vorgegangen, er die Ansprüche der Lehrer als zurecht bestehend anerkennt und befriediget, aber den Ersatz bei den Mitgliedern des Landeschulrathes sucht (Poslanec dr. Schaffer: — Abgeordneter Dr. Schaffer: Ganz richtig!) ein Ersatz, zu welchem ich für meine Person eventuellenfalls, sowie jedes andere Mitglied des Landeschulrathes, gewiß sehr gerne beitragen würde. Wenn aber eine culpa — ich lasse, wie erwähnt, diese Frage als sehr strittig dahingestellt — wenn eine culpa oder ein Uebersehen vorliegt, so möchte ich doch auch zu erwägen geben, daß der hohe Landtag nicht mit einer einzigen Resolution, obwohl derselbe wiederholt über diese Angelegenheit debatierte, den Landeschulrath aufgefordert hat, den oft erwähnten Erlaß außer Kraft zu setzen, daß ferner von den Mitgliedern des Landesauschusses, welche dieser selbst in den Landeschulrath entsendet hat, und denen die Sache ebenso bekannt war, wie allen Mitgliedern des hohen Hauses, ebenso wie dem Herrn Vertreter der Stadtgemeinde Laibach, der damals noch dem hohen Landtage angehörte, und ebenfalls im Landeschulrathes Sitz und Stimme hat, daß — sage ich — auch dort von keiner Seite speciell die Aufhebung dieses Erlasses angeregt wurde. Diese Anregung erfolgte erst in der Zuschrift des k. k. Landesauschusses vom 28. September 1897 und der bezügliche Beschluß des Landeschulrathes, womit der Erlaß vom 21. Juni 1881 außer Kraft gesetzt wurde, erfolgte am 23. December 1897.

Ich wiederhole, daß ich nur für das Recht der Lehrer eintrete, und ich bitte daher den hohen Landtag, den Lehrern jene Remunerationen zukommen zu lassen, welche ihnen auf Grund der erwähnten gesetzlichen Bestimmungen gebühren, und da muß ich bemerken, daß auch der Antrag auf Gewährung von 600 fl., wenn nämlich der Landtag auf die Frage nur bezüglich des Jahres 1890/91 eingehen wollte, diesem Standpunkte durchaus nicht Rechnung trägt. Ich bitte also nochmals den hohen Landtag, diese Remunerationen zu bewilligen und die Lehrer nicht dafür zu strafen, daß der Landeschulrath einer anderen Rechtsüberzeugung ist als der hohe Landtag.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec kanonik Kalan ima besedo.

Poslanec Kalan:

Visoka zbornica! Stvar, za katero se tu gre, je z ozirom na znesek, katerega bi bilo izdati kot

nagrado učiteljem za neobligatni pouk drugega deželnega jezika, samo po sebi malenkostna, vendar pa je načelne važnosti, kar pričuje že dejstvo, da se je bila o tem vprašanju že v finančnem odseku razvila precej živahna debata, in tudi razgovor, ki se je zdaj imel v visoki zbornici, kaže, da se od vseh strani poklada posebna važnost na razvozlanje te zadeve. Gospod poslanec dr. Schaffer se ni hotel ozirati na politično stran tega vprašanja, ampak se je postavljal le na stališče pravičnosti in dobrohotnosti, katero naj zastopamo nasproti učiteljem, ki so pošteno svojo nagrado zaslužili in imajo pravico tudi nekaj več zahtevati, ker že toliko let čakajo na njeno izplačanje. Jaz mislim, gospoda moja, da se moč argumenta gospoda poslanca dr. Schafferja takoj razbije na tem, ker stojimo mi vsi na stališču dobrohotnosti in pravičnosti nasproti učiteljem in smo za to, da se jim dotična svota izplača, kajti oni so jo zaslužili, ako so poučevali v drugem deželnem jeziku. Vsled tega ne gre tu se sklicevati na dobrohotnost in pravičnost, ker smo v tem oziru vsi jednega mnenja, da je namreč to stališče pravo. Toda tu se ne gre za stališče dobrohotnosti in pravičnosti, ampak za stališče, da je tisti, ki je zakrivil, da so učitelji še nadalje poučevali drugi deželni jezik vkljub temu, da po sklepu visoke zbornice niso imeli nobenega upanja več do nagrade za ta pouk, in za stališče, da je tisti, ki je zagrešil, da se učiteljem ni naznanilo, da ne dobijo več nagrade, dolžan skrbeti za pokritje nagrade, ne pa deželni zastop. In če se povdarja stališče dobrohotnosti in pravičnosti nasproti učiteljem, se mora z isto pravico povdarjati stališče pravičnosti in dobrohotnosti tudi nasproti deželi! Njega eksccellenca g. deželni predsednik je omenil, da ako je mogoče tu govoriti o kaki „culpi“, ista ne zadene deželnega šolskega sveta, ampak samo tiste člane deželnega odbora, ki sedé v deželnem šolskem svetu. Jaz sicer ne vem, kako so ti zastopniki deželnega odbora postopali v deželnem šolskem svetu, vendar pa mislim, da jih zaradi tega, ker te stvari v deželnem šolskem svetu niso spravili na dnevni red, ne zadene nobeno očitjanje, ker so po vsej pravici menili, da se bolj jasno, kakor s sklepom, ki se je storil v javni seji deželnega zbora, mnenje deželnega zastopa ne more pokazati. Zaradi tega se meni le čudno zdi, ako hoče gospod deželni predsednik imeti še kako resolucijo, s katero naj bi se bilo deželnemu šolskemu svetu še posebej naročilo, naj zvrši sklep deželnega zbora, kajti, veliko bolj slovesen, kakor vsaka resolucija, je formalen sklep deželnega zbora in ker smo tak jasen sklep imeli, je bila vsaka resolucija odveč. Iz vseh teh razlogov nikakor ne morem pritrditi mnenju gospoda poslanca dra Schafferja, da bi dežela morala plačati to, kar so drugi zakrivali.

Gospoda moja! Oba gospoda predgovornika sta se sklicevala tudi na šolske zakone. V tem oziru vemo vsi, kako so ti zakoni uravnani, levji del ima država, deželi pa ni drugega ostalo kakor pravica in dolžnost, da pokriva in plačuje potrebnost. (Poslanec Povše — Abgeordneter Povše: „Prav res je!“)

In še v taki malenkostui stvari, kjer se ne gre za nobeno zakonito določilo, nam hoče državna oblast še tisto drobtinico avtonomije kratiti, ki je odkazana deželi o šolstvu, zoper tak poskus moramo kar najodločneje protestovati. To je načelo, katero je zastopala večina v finančnem odseku in to načelo je tudi zame merodajno, da bom glasoval za predlog finančnega odseka. (Odobranje na levi — Beifall links.)

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Višnikar ima besedo.

Poslanec Višnikar:

Visoka zbornica!

Akoravno je predmet, ki je v obravnavi, zelo nepopularen in je mnogokrat v veliki meri razburjal visoko zbornico, usojam si vendar tudi jaz izpregovoriti nekoliko besedi o njem, da utemeljujem nek predlog, ki pa ne sega tako daleč, kakor predlog gospoda tovariša dra Schafferja.

Ne bom preiskaval, kdo je zakrivil to, da so učitelji po sklepu visoke zbornice z dné 31. oktobra l. 1890. še nadalje poučevali drugi deželni jezik, vendar sem pa tudi jaz mnenja, da je bila dolžnost dež. šolskega sveta, po tem sklepu visoke zbornice ta pouk ustaviti. Ali na drugi strani, gospoda moja, je pomisliti, da se je dotični deželnozbornski sklep storil šele 31. okt. l. 1890., torej v času, ko so učitelji že bili začeli poučevati, in da je tedaj naravno, ako se jim za dotično šolsko leto ta pouk več ni mogel ustaviti.

Po izkazu, ki je priložen dotičnim spisom, je dokazano, da so učitelji zaslužili v šolskem l. 1890/91 nagrade 1060 gold. 20 kr. Jaz mislim in ne dvomim nad tem, da imajo učitelji pravico do tega zaslužka. Ugovarja se sicer res, da se je prej učiteljem na leto dovoljevalo samo 600 gold., ali znano je, da se ni omejilo na ta kredit, ampak da so se učitelji po nekakem normalu, po nekem ključu izplačevali. Bila je to navada, usus, in ako se ni odpravila, mislim, da je dež. zbor dolžan za tisto leto učiteljem plačati dotični zaslužek.

Jaz torej predlagam zgolj iz stališča pravičnosti, da se izplačajo učiteljem vsi izkazani zaslužki za leto 1890/91., ter prosim visoko zbornico, da izvoli sprejeti naslednji predlog:

„Ljudskim učiteljem in učiteljicam je izplačati zaslužke za poučevanje v drugem deželnem jeziku za šolsko leto 1890/91 v izkazanem znesku 1060 gld. 20 kr.“

Deželni glavar:

Gospodje, ki podpirajo predlog gospoda poslanca Višnikarja, izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Predlog je zadosti podprt in je torej v razpravi.

Želi še kdo besede?

Eksclenca gospod deželni predsednik ima besedo.

k. k. Landespräsident Excellenz² Freiherr v. Hein:

Ich werde mich nur auf die ganz kurze Bemerkung beschränken, dass ich mich den Anschauungen des Herrn Abgeordneten Visnikar bezüglich der Beträge, die für das Jahr 1890/91 an Remunerationen zu leisten sind, anschließe, nachdem es ja ganz klar ist, dass, wenn auch 600 fl. gewöhnlich in den früheren Jahren für diesen Unterricht eingestellt wurden, doch eine fixe Abgrenzung dieses Unterrichtes absolut nicht möglich war; der factische Verbrauch hängt eben von der Anzahl derjenigen Schulen ab, an welchen sich die nothwendige Anzahl Kinder für diesen Unterricht gemeldet hat. Dass im Jahre 1890/91 eine größere Anzahl von Kindern, respective an einer größeren Anzahl von Schulen sich Kinder für diesen meldeten, das ist die einfache Ursache, warum für das Jahr 1890/91 der Betrag von 600 fl. nicht hinreichen würde, sondern unbedingt eine höhere Summe erforderlich wäre, wenn man diesen Anspruch als zurecht bestehend anerkennt. Unbeschadet dieses Standpunktes, obgleich ich selbstverständlich noch immer daran festhalten muß, dass alle Ansprüche zu befriedigen sind, will ich den Ausführungen des Herrn Abgeordneten Visnikar vollkommen beipflichten.

Was die Ausführungen des Herrn Abgeordneten Kalan betrifft, so möchte ich nur mit einem einzigen Worte darauf reflectieren. Er hat bemerkt, es handele sich heute nicht um den Standpunkt der Gerechtigkeit und des Wohlwollens, „ne gre se za stališče pravičnosti“ (Poslanec Kalan: — Abgeordneter Kalan: „V tem smo vsi jedini!“ sem rekel.), dies zeigt im Princip den Gegensatz, in dem wir uns heute befinden. Ich stehe ausschließlich auf dem Standpunkte der Rechtsansprüche der Lehrer, während Herr Abgeordneter Kalan sich um diesen Rechtsstandpunkt nicht kümmert. Das ist der ganze Unterschied.

Deželni glavar:

Gospod poslanec kanonik Kalan se je oglasil k besedi za faktični popravek.

Poslanec Kalan:

Samo faktično si dovoljujem nasproti gospodu deželnemu predsedniku popraviti, da sem jaz v prvem delu svojega izvajanja rekel, da smo gledé stališča dobrohotnosti in pravičnosti nasproti učiteljem vsi jednih misli in da gospodje učitelji zaslužijo nagrado za neobligatni pouk drugega deželnega jezika, potem pa sem rekel, da ravno zaradi tega, ker smo vsi te misli, izgubi argument gospoda poslanca dr. Schafferja svojo moč. Ker je stališče dobrohotnosti in pravič-

nosti nasproti učiteljem za nas samo po sebi umevno, sem rekel, se jaz na to stališče ne oziram in sem potem dalje razvijal svoja izvajanja.

K. k. Landespräsident Excellenz Freiherr v. Hein:

Ich nehme mit Vergnügen diese thatsächliche Be-
richtigung zur Kenntnis und constatire, daß hiemit auch
von Seite des Herrn Abgeordneten Kalan die Rechts-
ansprüche der Lehrer als zurecht bestehend anerkannt
werden. Mehr kann ich selbstverständlich nicht verlangen.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima gospod poročevalec besedo.

Poročevalec dr. Žitnik:

Visoka zbornica!

Za človeka, ki bi iskal popularnosti, bi bila pri tem predmetu jako ugodna prilika obširneje govoriti, toda popularnosti jaz ne iščem rad in če jo slučajno kje najdem, to ni moja krivda. (Poslanec Hribar. — Abgeordneter Hribar: „Na kakih volilnih shodih pač.“) Odgovarjam torej samo na kratko, da je po § 6 državnega šolskega zakona deželni šolski svet pač opravičen, uravnati pouk drugega deželnega jezika, toda zakon naglašata tudi, kar se je prej vedno preziralo in se morda prezira tudi še zdaj, da se ima to zgoditi zaslišavši tiste, „ki šolo vzdržujejo“ in ravno to je ona drobtina, ki je, kakor je naglašal gospod poslanec Kalan, še ostala deželni avtonomiji, in katero je prej narodna manjšina v deželnem zastopu — ta boj traja, če se prav spominjam, že od l. 1880. — vedno zastopala. To stališče tedajne slučajne manjšine slovenskih poslancev je deželni šolski svet dobro poznal. Ko pa so poslanci slovenske narodnosti prišli pozneje v večino, so pri ugodni priliki, sicer ne takoj prvo leto, ker so jim to branili gotovi osebni oziri, pač pa že l. 1888. povdarjali, da je, ne vem kako bi prav rekel, nekaka sramota, da slovenski poslanci glasujejo za neko samo po sebi minimalno svoto, s katero se podpirajo težnje gotovih krogov, da se tu in tam prične s ponemčevanjem, vendar pa se je še dovolila dotična svota kot orožje nasproti mogočnim očitanjem iz višjih krogov. Kaj hočem s tem reči, lahko vsakdo razume. Deželni zbor kot zastopnik dežele Kranjske je gotovo v prvi vrsti opravičen, govoriti in soodločevati o tem, ali naj se podučuje mladina v drugem deželnem jeziku, ali ne, ker je odgovoren za pokritje dotičnih stroškov. Deželni zastop je že l. 1889. jasno izrazil svoje mnenje, da ni zadovoljen s poučevanjem drugega deželnega jezika, ker to poučevanje ne dosega nikakešnega uspeha, oziroma svojega namena, a takrat je ta nagon ostal še v manjšini. Toda l. 1890. se je našla zanj večina, ki

je sklenila, črtati onih 600 gld. kot nagrado za neobligatno poučevanje drugega deželnega jezika, s čemur je visoki deželni zbor implicite jasno izrekel, da ima deželni šolski svet, ki je bil l. 1881. vpeljal te remuneracije, skrbeti za to, da se tisti pouk odpravi, ter primernim potom naznani učiteljem, da nimajo do nagrade nobene nade več. To je stališče, katerega se je zdaj držala večina finančnega odseka. Ako se je Njega ekselencja gospod deželni predsednik skliceval na to, da visoki deželni zbor v tem oziru pozneje nobene resolucije ni sklenil, mislim jaz, da bi bila vsaka taka resolucija odveč, ker smo imeli jasen sklep deželnega zbora, kakor je to že gospod poslanec Kalan povdarjal. Naglašati pa moram, da je že l. 1880. tedanja narodna manjšina soglasno stavila resolucijo, oziroma predlog, da se ta pouk odpravi; vsi slovenski poslanci brez izjeme so glasovali za dotično resolucijo ter izrekli, da je odredba deželnega šolskega sveta protizakonita. To je dokazoval bivši vaš tovariš Svetec, ki je pri tej priliki naravnost rabil izraz: „protizakonit.“ Jaz tega izraza zdaj ne rabim, kajti večina deželnega zbora se je bila takrat za tako odredbo izrekla, in ravno na tisto izjavo deželnega zbora se je opiral deželni šolski svet, ko je potem izdal dotični ukaz. Da nimajo učitelji morda pravice do nagrade za pouk v drugem deželnem jeziku tudi za poznejšo dobo, ko je bil visoki deželni zbor postavko za to nagrado že črtal, o tem se ne bom prepiral, a gotovo je tudi, da sme visoki deželni zbor zagovarjati svojo pravico, da pri tem ostane, kar se je bilo sklenilo in da se nagrada, katero je bil črtal, posledobno ne odobri.

Ako gospod poslanec Višnikar predlaga, naj se za l. 1890/91. dovoli nagrada 1060 gld. 20 kr., bi mu jaz na kratko odgovoril, da se tu ne gre za povišek okolu 400 gld., ampak za tisto načelò, katero je prej gospod poslanec Kalan naglašal. Ako je deželni šolski svet od l. 1884 pa do l. 1889/90 izhajal s 600 gld. na leto, potem jaz res ne vem, kako je mogla za l. 1890/91. nastati tako visoka potrebščina. Ako je deželni šolski svet od l. 1884. pa do l. 1889/90. izhajal s 600 gld., zakaj pa ni stavil v proračunu zneska na pr. 1000 gld., in ne samo 600 gld.? Tedanji deželni predsednik baron Winkler je takrat zagovarjal le potrebščino 600 gld., kar pač kaže, da se je mislilo, da se bo zopet s tem zneskom dalo izhajati, in če je slučajno deželni šolski svet izračunil, da učiteljem pristoja več, potem bi bila dolžnost deželnega šolskega sveta, ki je šolske razmere gotovo dobro poznal, zahtevati višjo svoto, če pa tega ni storil, zadene le njega vsa krivda.

Končam torej, da ne razburim po nepotrebem duhov z izjavo, da ustrajam pri predlogu finančnega odseka in s prošnjo, da izvoli visoka zbornica sprejeti predlog, katerega sem imel čast prečitati.

Deželni glavar:

Preidimo na glasovanje.

V prvi vrsti je glasovati o preminjalnem predlogu gospoda poslanca dr. Schafferja, ki sega najdalje, ker meri na to, da bi visoki deželni zbor dovolil vseh 2700 gld., ki se zahtevajo za nagrade za učitelje.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo temu predlogu, izvolijo ustati.

(Se odkloni. — Wird abgelehnt.)

Predlog je padel.

Sedaj pride na vrsto predlog gospoda poslanca Višnikarja, da se za poučevanje drugega deželnega jezika izplačajo nagrade za šolsko leto 1890/91 1060 gld. 20 kr.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo temu predlogu, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog gospoda poslanca Višnikarja je sprejet, in torej odpade glasovanje o predlogu finančnega odseka.

S tem je rešena ta točka dnevnega reda.

Točka :

7. Ustna poročila finančnega odseka o prošnjah, in sicer :

a) Franc Zalerja, oficijala v deželni bolnici, za dovolitev osebne doklade.

7. Mündliche Berichte des Finanzausschusses über Petitionen, und zwar :

a) des Franz Zaler, Official im Landespitale, um Bewilligung einer Personalzulage.

se odstavi vsled naznanila gospoda načelnika finančnega odseka. Torej pride na vrsto točka :

b) kmetijske podružnice v Št. Juriju pri Kranju za podporo v pokritje stroškov za nakupljene stroje.

b) der landwirthschaftlichen Filiale in St. Georgen bei Krainburg um Subvention behufs Deckung der Kosten für den Ankauf von Maschinen.

Poročevalec Povše:

Visoka zbornica!

Načelnik kmetijske podružnice v Št. Juriju pri Kranju je podal na visoki deželni zbor vojvodine Kranjske prošnjo, da bi tej podružnici, ki jako marljivo deluje v prosep kmetijstva, izvolil nakloniti posebno podporo, s katero bi jej bilo mogoče poravnati nek zastali račun za nakup raznih strojev,

znašajoč 612 gld. Svojo prošnjo vtemeljuje načelnštvo kmetijske podružnice s tem, da kaže, koliko je podružnica storila v prosep kmetijstva in osobito izboljšanje poljedelstva s tem, da je omislila mlatilni stroj, stroj za čiščenje žita in slamoreznico z gepelnom. Pa tudi v drugem oziru je delovala podružnica v izboljšanje poljedelstva, in sicer s tem, da je naročila za svoje člane nad 5 vagonov gnojila, katero so rabili za gnojenje travnikov, ki so, kakor znano, po deželi sploh še zelo zanemarjeni in zapuščeni. Tudi na polju živinoreje je bila delavnost te podružnice jako velika, kajti omislila je toliko za govedo, -- kakor tudi za prašičjo rejo potrebnih plemenskih živalij, z jedno besedo, razvidno je, da je ta kmetijska podružnica jako pohvalno in uspešno delovala. Vkljub temu se mora visoka zbornica držati načela, da se ne spušča v rešitev takih posameznih prošenj in ravno zaradi tega je visoka zbornica ob svojem času sklenila, da se v prosep kmetijstva dovoli redno vsako leto kredit 3000 gld., kateri znesek naj potem deželni odbor sporazumno s kmetijsko družbo razdeli oziraje se pri razdelitvi osobito na kmetijske podružnice, ki so pokazale, da plodonosno delujejo. Ker je imenovana podružnica res veliko storila in uspešno delovala, me je finančni odsek pooblastil, da stavim sledeči predlog, po katerem bo deželni odbor vezan, pri razdelitvi one svote, ki je namenjena v prosep kmetijstva, sporazumno s kmetijsko družbo na to prošnjo se posebno ozirati, ta predlog se glasi :

„Visoki deželni zbor skleni :

Prošnja kmetijske podružnice v Št. Juriju pri Kranju izroča se deželnemu odboru, da pri razdelitvi deželne subvencije v namen za kmetijstvo podeljene in po predlogih c. kr. kmetijske družbe razdeljene, se to prošnjo uvažuje in ji primerno podporo dovoli.“

Deželni glavar :

Želi kdo besede ?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljna točka je :

8. Ustno poročilo finančnega odseka o računskem sklepu deželnega zaklada za leto 1896 (k prilogi 30.).

8. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Rechnungsabschluss des Landesfondes für das Jahr 1896 (zur Beilage 30.).

Poročevalec Hribar:

Visoki deželni zbor!

Poročevalcu o deželnem zakladu bode pri proračunu tega zaklada za l. 1898. prilika dana, da razna vprašanja, ki so v zvezi z deželnim gospodarstvom, od vseh strani obširneje razmotriva in razpravlja in zato bodem danes, ko poročam o računskem sklepu deželnega zaklada za l. 1896., pri svojem poročilu kolikor mogoče na kratko pojasnjeval posamezne postavke in se omejil samo na nekatere splošne opazke.

Gospodarstvo z deželnim zakladom v l. 1896. gibalo se je v tistih mejah, kakor v neposredno predidocih letih. Zlasti se mora naglašati, da se uspehi tega leta ne razlikujejo veliko od uspehov l. 1895. V l. 1896. se more računski sklep splošno imenovati povoljen, kajti prejelo se je proti proračunu, kakor je razvidno iz računskega sklepa na strani 4., vseh dohodkov več 112.912 gld.; nasproti temu pa se je tudi izdalo precej več, namreč 68.418 gld. 48 kr., čisti preostanek torej v primeri s proračunom vendar znaša 44.493 gld. 58 $\frac{1}{2}$ kr.

Kakor prejšnja leta, se je tudi l. 1896. največ izdalo za deželne kulturne namene in vodne zgradbe, potem za pouk, omjiko in dobrotelne namene in končno za občila. Že nekoliko let deželni zbor kranjski posebno paznost obrača na te oddelke deželnega gospodarstva in to po vsej pravici.

Za deželne kulturne namene, za katere se je v prejšnjih časih v deželi naši tako malo storilo, stori se v poslednjih letih tem več, ker je potrebno, da dohitevamo, kar smo prej zamudili in skrbimo, da se zboljša naše narodno gospodarstvo, da se dovede naše prebivalstvo do večjega blagostanja in tako pomnoži njegova davčna zmožnost, s tem pa pomnože tudi dohodki deželnega zaklada. Toliko, kakor dežela Kranjska stori gledé deželno-kulturnih namenov, zlasti gledé vinarstva in potem gledé vodovodnih vprašanj, morebiti v primeri z našimi deželnimi financami ne stori nobena druga dežela v naši državi. Istotako se je za občila, ki so v narodno-gospodarskem oziru neprecenljive važnosti, mnogo storilo.

Dasi se letni budget z računom izdatkov za deželne ceste obtežava z več kakor 60.000 gld., vendar nam tega ne sme žal biti, kajti faktum je, da so se naše ceste od tistega časa, odkar so prešle v deželno upravo, veliko zboljšale. Želeti pa bi pač bilo — in v tem oziru bi bilo dobro, ako bi visoki deželni zbor storil kak primeren sklep — da bi dežela odslej več ne prevzemala preveč občinskih ali okrajnih cest v deželno upravo. Ni sicer dvoma, da se bodo cestni odbori in občine po vzgledih poslednjih let tudi zanaprej radi obračali do deželnega zbora in prosili, da bi se ta ali ona cesta vzela v deželno upravo — in to je končno iz njihovega stališča čisto umevno, če se hočejo otresti velicih bremen — ali na drugi strani moram pa vendar povdarjati, da je visokemu deželnemu zboru pri vsem tem, da je želeti, da bi se občinam nekoliko

olajšala njih bremena, vendar treba ozirati se na deželne finance, da se troški za občila, troški za vzdržavanje deželnih cest, ne bodo več pomnoževali.

Po teh kratkih opazkah prestopam k pojasnjevanju raznih števil izdatkov in dohodkov. — K I. poglavju dohodkov pripomniti mi je, da so tukaj dejanski dohodki v primeri s proračunom bili višji za 73.865 gld. 14 $\frac{1}{2}$ kr. Pred vsem je vplivalo na tako izdaten višji dohodek 2 $\frac{0}{10}$ zvišanje naklade od vseh direktnih davkov, katero je sklenil visoki deželni zbor. Prejšnja doklada je znašala namreč 38 $\frac{0}{10}$, potem pa se je zvišala na 40 $\frac{0}{10}$. To sem hotel — a le mimogredé omeniti gledé na primerjavo z letom 1895., v katerem so bili dohodki veliko manjši in sicer manjši za 251.250 gld. 54 $\frac{1}{2}$ kr. Ako se pa proračuna držimo, konstatujem, da so donašale priklade vsled tega za 43.053 gld. 75 kr. več, kakor se je proračunilo, ker se je za sestavljanje proračuna skazalo direktnih davkov, ki so bili podlaga za deželne priklade, od strani finančne direkcije, veliko manj, kakor jih je faktično l. 1896. predpisanih bilo. Finančna direkcija je namreč prezrla, da se bodo deželne priklade pobirale tudi od tistih direktnih davkov, katere je država popustila hišnim posestnikom, ki so bili po potresu poškodovani.

Pri prikladi na užitnino se je za 16.618 gld. 94 $\frac{1}{2}$ kr. več prejelo. Ta razlika se dá pred vsem pojasniti s tem, da je dežela od 12 davčnih okrajev, v katerih je sama užitnino v zakupu imela, imela nekoliko več dohodkov, kakor se je bilo mislilo.

Končno je samostojna naklada na žgane opojne tekočine nesla 29.476 gld. 23 $\frac{1}{2}$ kr. več, kakor se je bilo proračunilo. Ta razloček se dá razložiti jedino s prirastkom števila prebivalstva, kajti opazovanje, kako v poslednjih letih narašča ta naklada in koliko žganja se več popije v naši deželi, je privedlo do prepričanja, da je prav za prav količina použitih opojnih tekočin, če se računi na število prebivalstva, ostala jednaka, da se pa z rastočim številom prebivalstva zvišava.

Končno mi je omeniti, da je precej manjši dohodek dala naklada na pivo in sicer manj za 15.283 gld. 78 $\frac{1}{2}$ kr., to pa zato, ker je leta 1896. celo poletje bilo deževno in vreme hladno. Po drugi strani dá se ta razloček tudi s tem razlagati, ker izvrševalna naredba k zakonu o pobiranju naklade na pivo ni tako urejena, da bi omogočila popolnoma dobro kontrolo načelništvu za pobiranje te naklade. Dela se na to, da se spremeni ta naredba; toda o tem, kakor o drugih stvareh, bode prilika govoriti pri proračunu deželnega zaklada.

Če prestopim k II. poglavju, mi je omeniti, da se je pri najmovinah od deželnih hiš prejelo 843 gld. 43 kr. več kakor je bilo proračunjeno, vsled tega, ker so dohodki od deželne domobranske vojašnice bili večji. Mesto Ljubljana je namreč l. 1896. bilo uvrščeno gledé najemščin za vojaško nastanjanje v nižji razred. Prej je bilo v IV. razredu; l. 1896. pa je bilo uvrščeno v III. razred, v katerem so najemščine za vojaško nastanitev višje in zato so se tudi

povišali dohodki od deželnih hiš. Manj je bilo dohodkov od mostnine pri mostu čez Savo pri Krškem ni sicer zato, ker se je prebivalstvo Mokronoškega okraja navadilo voziti svoje pridelke na postajo dolenskih železnic v Trebnje, med tem, ko je prej, dokler ni bilo dolenske železnice, zlasti svoje vinske pridelke izvažalo na Videm. Zato so bili tedaj dohodki od mostnine v Krškem nižji, kakor so se bili proračunali.

Za prodane trte se je isto tako za celih 3449 gld. 54 kr. manj skupilo in sicer vsled tega, ker se je takrat, ko se je prevdarjalo, koliko bode deželna pepinijera nosila, mislilo, da bode veliko večjih dohodkov prinašala, kukor jih v resnici prinaša. Pred vsem se namreč lastniki vinogradov obračajo do deželnega odbora, da bi se jim zastoj dovolile trte iz deželne pepinijere in le malo je taci, ki takoj prihajajo z naročili proti gotovemu denarju.

Vsled teh manjših dohodkov in onih večjih stroškov, katere sem poprej omenil, je pri poglavju II. faktični dohodek pri deželnih posestvih za 3642 gld. 65 kr. manjši, kakor je bil proračunjen.

Gledé III. poglavja „Prihodki iz javnih naslovov“, mi ni omeniti ničesar.

IV. poglavje govori o raznih prihodkih. Tukaj opozarjam — in tega se bodem držal tudi v bodoče, ko bodem prestopil v pojasnjevanje posameznih števil v izdatkih — da se pri takih številkah, kjer ni veliko razločka med proračunom in faktičnim uspehom, ne bodem dalje mudil, ker so gospodje poslanci v času, odkar imajo v rokah računski sklep deželnega zaklada za l. 1896., gotovo že sami dobro proučili posamezne postavke in mogli tudi zaslediti, v čem one male razlike obstojé. Torej bodem pojasnjeval samo tiste številke, gledé katerih se proračun znatneje razločuje od dejanskega uspeha.

Pred vsem mi je omeniti, da se je pod naslovom 1. pod točko *c* prejelo 696 gld. 50 kr. več za vračilo posojila za cestne zgradbe, in pod točko *d* 919 gld. 83 kr. več za vračilo preveč izplačanih zalog za deželne ceste. Več se je prejelo pri teh dveh točkah vsled tega, ker so posamezni okraji l. 1896. več vplačali povračil, kakor je bilo proračunjenega, to pa zato, ker so bili na dolgu z dotičnimi zneski iz prejšnjih let, dočim so se vsa faktična uplačila zaračunila v l. 1896. Ako se pa na to oziramo, potem je vidno, da uspehi l. 1896. prav za prav niso bili ugodnejši, kakor se je proračunilo, ampak celó neugodnejši.

Za povračilo posojila za šolske zgradbe se je prejelo 1392 gld. 93 kr. manj, kakor je bilo proračunjeno, ker nekatere občine, katerim so se posojila dovolila, niso odplačale dotičnih obrokov in se niso odzvale svojim dolžnostim.

Istotako se je za 1639 gld. 63 kr. manj prejelo pri povračilu stroškov za agrarske operacije.

Proračunjenih je bilo namreč 10.000 gld., prejelo se je pa samo 8360 gld. 37 kr. Pravzaprav bi tukaj ne bilo manjših uspehov, ako bi se bili vsi oni slučajji, ki so se izvršili v letih 1895. in 1896., tudi v resnici predpisali dotičnim strankam.

Tako je pa mnogo takih slučajev, ki so bili izvršeni v letih 1895. in 1896., predpisanih bilo še

le l. 1897. in potemtakem se predplačiloma za posamezne stranke izdani troški niso mogli sprejeti za l. 1896.

Sedaj mi je opozoriti pri naslovu 6. na nekatere postavke, ki so pravzaprav prehodni in o katerih mi potem pri troških ne bo treba obširneje govoriti.

Pred vsem imamo pod točko *a* donesek vlade za osuševalna dela v Kočevsko-Ribniški in Dobrniški dolini, ki je bil za 4200 gld. večji; potem točka *c* donesek za zgradbo mostu čez Savo pri Radečah, kjer je bil uspeh večji za 5193 gld. 79 kr., potem točka *d* donesek za zgradbo Bistrice pri Biščji, kjer je uspeh bil večji za 6817 gld. 92 kr. in pa točka *e* donesek za vodovod Semič-Črnomelj, kjer je uspeh bil večji za 26.800 gld.

Vse te položke, visoka zbornica, so pravzaprav prehodne položke, kajti zato, da se je tukaj več prejelo, se je pa v IV. izdatkov poglavju več porabilo, ne da bi se bili dotični izdatki proračunili. Čim več je država za preje navedena dela, čim več je dežela Štajarska prispevala za zgradbo Radeškega mostu, tem več se je gledé na te prispevke za dotično na pravo izdalo tudi iz deželnega zaklada. Torej mi ni treba o teh postavkah obširneje govoriti.

Pri točki 6. *g* se je za zgradbo Bogensberške, Ahacijske in Grosupeljske ceste manj prejelo 3229 gld. 60 kr. in sicer zato, ker je za cesto Bogenšperk še dolg v znesku 2940 gld. 82 kr. kot zastanek v računskem sklepu 1895. zaračunjen, vsled česar se, čeravno je plačan bil, ni sprejel na dohodke l. 1896.

Vsi drugi postavki so več ali manj prehodni in ni potreba nadalje o njih govoriti.

Faktični uspeh pri IV. poglavju je bil torej vsega skupaj za 42.666 gld. 86½ kr. ugodnejši, kakor je bilo proračunjeno.

Ker sem že prej omenil, kakošen je sploh uspeh pri prihodkih, naj mi bode dovoljeno, da napravim še kratko primero z l. 1895.

Leta 1895. so namreč vsi dohodki znašali 951.572 gld. 97½ kr., tedaj so bili nasproti dohodkom l. 1896. za 284.174 gld. 9 kr. manjši, izdatki v l. 1896. so pa ostali skoraj jednaki kakor l. 1895. in vsled tega se more uspeh l. 1896. mnogo uspešnejšim smatrati kakor uspeh l. 1895.

Sicer se je pa gledé neugodnega uspeha leta 1895. že posebej opozarjalo pri obravnavi dotičnega računskega sklepa, da je pred vsem pripisati okoliščini, ker je jako veliko treba bilo izdati za stroške vsled škode, katero je provzročil potres. Za te stroške pa ni bilo nobenih dohodkov, nobenega pokritja, ker je vsled potresa l. 1895. deželni zaklad prejel veliko manj priklad.

Sedaj prestopam k stroškom.

Pri poglavju I. nimam ničesar družega omeniti, kakor da se je za tisk obravnav deželnega zbora izdalo 2344 gld. 38½ kr. več kakor je bilo proračunjeno in da je skupni uspeh pri tem poglavju za 2274 gld. 84 kr. bil neugodnejši, da se je torej za toliko več izdalo, kakor je bilo proračunjeno.

Pri poglavju II., to je pri upravnih troških, omeniti je, da se je manj izdalo za aktivitetne užitke

pri deželnem pomočnem uradu, vsled tega, ker je oficijal Pfeifer med letom bil upokojen; da se je pa nasproti temu pri pokojninah za njegovo in za pokojnino njegove vdove nekoliko več izdalo.

Istotako se je za miloščine 300 gld. več izdalo, ker miloščini za odgonska sprevodnika Milka in Eppicha nista bili postavljeni v proračun.

V obče so bili troški pri tem poglavju manjši, kakor se je proračunilo in se je zlasti veliko prihranilo pri potninah deželnih odbornikov in deželnih uradnikov, kar dokazuje, da je bilo doma toliko posla, da niti deželni odborniki, niti deželni uradniki zunaj niso mogli veliko poslovati. Vsled tega se je pri tem naslovu prihranilo 1078 gld. 33 kr. Vsi prihranki pri tem poglavju pa znašajo 293 gld. 34 $\frac{1}{2}$ kr.

Pri troških za deželno posestvo je bil uspeh precej neugodnejši nego se je pričakovalo takrat, ko se je delal proračun, to pa zato, ker se je za vzdržavanje deželnih hiš postavil v proračun samo znesek 409 gld.

Da je ta svota nezadostna z ozirom na to, da ima dežela popravljati oziroma vzdrževati tako veliko poslopje, kakor je domobranska vojašnica, umevno je na prvi pogled, zato pa se je poskrbelo, da se za l. 1898. večji znesek upostavi v proračun.

Istotako se je več izdalo za popravo mostu čez Savo pri Krškem, in sicer za 3228 gld. 15 kr., ker je ta most bilo treba temeljito popraviti.

Poglavje IV. je ono poglavje, ki je jedno najvažnejših v deželnem proračunu. To so namreč troški za deželno-kulturne namene in vodne zgradbe. Za take troške se je svoje dni jako malo proračunjevalo. Razdeljevali so se tako, da se je nekoliko — navadno 2—3000 gld. določalo za povzdigo kmetijstva; nekaj pa se je postavljalo v proračun za nove vgradbe, zlasti za vodne zgradbe in zagradbe.

Leta 1887. ti troški še niso znašali več kakor 17.000 in nekaj sto goldinarjev. V računskem sklepu za l. 1896. pa so ti troški že znašali 139.975 gld. 32 kr. Ako tukaj odštejemo one troške, katere sem prej omenil, da so prehodni in ki znašajo okoli 40.000 gld., potem je vidno, da se je za deželno-kulturne namene in vodne zgradbe izdalo l. 1896. okroglih 100.000 gld. To je jako velika številka, ki je pa vsled tega tako visoka, ker je mnogo vodnih naprav bilo sklenjenih, že predno je deželni zbor se odločil za to, da je določil posebno številko, ki se vsako leto vstavlja v proračun kot kredit za take namene in ki se ne sme prekoračiti.

Za vse tiste prej sklenjene vodne naprave in deželno-kulturne namene mora se v tekočih računih skrbeti, dasi se prekoračuje večkrat znesek 20.000 gld., ki se vsako leto za te namene dovoljuje.

Ker sem pri naslovu prihodkov že s kratkimi besedami povedal, katere položke so tukaj prehodne, zato ne bo potreba še jedenkrat o njih govoriti. Omeniti imam le, da se je za plače pomožnih inženirjev prihranilo 1573 gld. 33 kr. Ta prihranek bi se, ker se je v proračun postavil, samo z 2890 gld., marsikomu utegnil zdeti precej izdaten; vendar je

opozoriti, da temu ni tako, ampak da se tukaj pravzaprav ničesar ni prihranilo, temveč, da so se faktično izdali še nekoliko večji troški, kateri troški so pa zaračunjeni kot režijski troški pri tistih napravah, ki so se z deželnimi sredstvi izvrševale.

Prehajam k V. poglavju, k troškom za javno varnost in pripominjam, da se je tukaj prihranilo 4771 gld. 8 kr. Ta znesek je nasproti proračunu, ki je znašal 23.998 gld., jako velik, vendar pa se zmanjša ta prihranek, če se odračuni znesek 2390 gld., ki je bil proračunjen v pokritje nedostatka pri deželni prisilni delavnici. Le ta je resničen prihranek, v tem, ko je prihranek pri naslovu 2 le fiktiven, ker niso še vsi računi tujih kronovin predloženi, in ker se bo prihranjeni znesek deloma moral izdati v prihodnjih letih.

Troški za zdravstvo so bili za 163 gld. 24 $\frac{1}{2}$ kr. ugodnejši in se že vidi iz proračuna samega, kje se je prihranil ta znesek.

Poglavje VII. izkazuje več izdatkov 20.588 gld. 10 $\frac{1}{2}$ kr. Tega izdatka del, namreč 14.775 gld. 31 kr. je že pojasnjen bil takrat, ko se je poročalo o računskih sklepih deželne bolnice, blaznice in porodišnice. Največ ostalih večjih izdatkov je pri naslovu 2. točka *a* in *b*, to je pri oskrbnih troških, katere je bilo plačati bolnicam in porodnišnicam tujih kronovin, zlasti Tržaški in Zagrebški bolnici in porodnišnici. Ti izdatki, ki so jako visoki in postajajo od leta do leta večji, nam pričajo, da se naši sodeželani jako radi obračajo v Trst in Zagreb, koder iščejo zaslužka.

VIII. poglavje se tiče troškov za pouk, omiko in dobrodelne namene. Tukaj je uspeh bil za 8551 gld. 71 $\frac{1}{2}$ kr. ugodnejši in sicer vsled tega, ker se je 11.836 gld. 13 $\frac{1}{2}$ kr. prihranilo pri normalno-šolskem zakladu in pa 1068 gld. 13 $\frac{1}{2}$ kr. pri učiteljskem pokojninskem zakladu. Dežela je namreč za toliko manj morala pokrивati nedostatkov imenovanih dveh zakladov.

Večji pa so bili troški za muzej in za gledališče. Za muzej so bili pojasnjeni, ko se je poročalo o računskem sklepu muzejskega zaklada za l. 1896.

Primanjkljeje za gledališče pa izvira od todi, ker se je za lože veliko manj skupilo, ko se je mislilo, ko se je sestavljal proračun.

IX. poglavje govori o troških za občila. Tukaj je uspeh bil za 6848 gld. 5 $\frac{1}{2}$ kr. neugodnejši, kakor se je bilo proračunilo, in sicer v prvi vrsti vsled tega, ker je pri naslovu 1. *c* vpostavljen znesek 2042 gld. 43 kr., ki nahaja svoje pokritje pri IV. poglavju prihodkov pri naslovu 6. lit. *c*.

Dalje se nahajajo v računskem sklepu nastopni zneski in sicer: za preložitvev klanca pri Selih 2500 gld., za cesto Radence-Kočevje-Vinica 500 gld., za cesto Vodice-Spodnji Brnik 500 gld., in pa za druge razne ceste 500 gld. kot faktični izdatki, ki pa niso bili proračunjeni. Proračunjeni pa ti stroški zaradi tega niso bili, ker so to samo podaljšani krediti. Ta način zaračunjevanja pravzaprav ni pravilen, zato ker deželnemu zboru ne daje popolnega pregleda faktičnih uspehov.

Tukaj bi se moralo računiti samo s tistimi svotami, ki so res izdane bile na dotično leto. Ker pa deželni zbor sklepa o računskih sklepkih in proračunih tako, da vsaj leto dni ostaja vmes, ne morejo se številke proračuna prejšnjega leta primerjati pri računskem sklepu nastopnega leta.

Po teh pojasnilih k številkam poglavja IX. prestopam na X. poglavje, o katerem nimam ničesar omeniti, ker je tukaj faktičen uspeh 243 gld. 42¹/₂ kr., ki je ugodnejši, kakor je bilo proračunjeno, jako neznamen.

Pri XI. poglavju „nove zgradbe“ se je zadnji znesek zgradbenega kapitala za domobransko vojašnico izdal v znesku 1867 gld. 91 kr. Sedaj je ves stavbeni kapital poplačan in v prihodnje bode domobranska vojašnica v računih samo še z vzdrževalnimi troški prihajala v poštev.

XII. poglavje odpade, ker so vsi dotični troški že plačani.

XIII. poglavje govori o primanjkljaju deželnega posojilnega zaklada. Tukaj se je izdalo 203.554 gld. 58 kr., torej proti letu 1895. za 125.136 gld. 54 kr. več. Ta veliki znesek 203.554 gld. 58 kr. ki pomenja v našem deželnem gospodarstvu svoto, ki se ne dá lahko preboleti, bode žalibog še daljnih 32 let težil naše deželne finance. Proti temu se sedaj ne dá ničesar storiti, ampak dežela bo morala skrbeti za pokritje tega zneska, da bode zadoščala zavezam, ki jih je prevzela s konverzijo zemljiško-odveznega dolga.

Končno imamo poglavje XIV., ki govori o raznih troških, pri katerih se je prihranilo 6000 gld. in sicer vsled tega, ker se je pri kranjski hranilnici najeto posojilo 300.000 gld. začelo vračati še le v letu 1897. in ne že v letu 1896. Več izdalo se je pa za podpore po uimah poškodovanih za 1414 gld. 50 kr., kar je pojasnjeno pri dotičnem poglavju v letnem poročilu, tako da je faktični uspeh pri poglavju XIV. ugodnejši za 4549 gld. 43 kr.

Skupaj je torej uspeh gledé faktičnih troškov prvi meri s proračunjenimi troški za 68.418 gld. 48 kr. neugodnejši, sploh pa z ozirom na večje prihodke ugodnejši za 44.493 gld. 58¹/₂ kr.

Kakor sem prej dejal, bom o raznih stvareh imel priliko obširneje govoriti pri proračunu deželnega zaklada in imel bom tudi mogočnost, visoki zbornici predložiti obširno pisano poročilo, ko pride na vrsto obravnava o proračunu deželnega zaklada za l. 1898.

Torej se za danes omejujem samo na te podatke in prosim visoki deželni zbor, da izvoli prirediti nasvetu finančnega odseka, ki se glasi:

„Visoki deželni zbor skleni:

1. Deželnega zaklada računski sklep za l. 1896 z rednimi dohodki gld. 1,235.750·06¹/₂ in rednimi izdatki „ 1,226.309·48¹/₂ tedaj s prebitkom gld. 9.440·58¹/₂ se odobri.“

Deželni glavar:

Otvorjam razpravo.

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Poročevalec Hribar:

Sedaj predlagam še, da se razkaz skupne imovine, ki je obsežen v prilogi 30. na straneh 36., 37., in 38. in izkazuje

aktiv 2,597.374 gld. 14¹/₂ kr.

in pasiv 658.932 gld. 77¹/₂ kr.

tedaj čisto imovino 1,938.441 gld. 37 kr.

z odobravanjem vzame na znanje.

Posameznih pojasnil mi potreba podajati, ker imajo častiti gospodje tovariši tiskano poročilo pred seboj, iz katerega je razvidno, koliko je bilo imetka pri aktivih in dolga pri pasivih v letih 1895. in 1896. Pri primerjavi posameznih postavkov o pasivih in aktivih je razvideti, kje se je premoženje pomnožilo in od kod je nastal dotični povišek čistega premoženja.

Reklo bi se le čas tratiti, ako bi hotel te tako jasno podane številke tukaj še na dolgo in široko primerjati in pojasnjevati.

Predlagam torej v imenu finančnega odseka:

„2. Razkaz skupne imovine koncem leta 1896.

z aktivami gld. 2,597.374·14¹/₂

in s pasivami „ 158.932·77¹/₂

tedaj s čisto imovino gld. 2,438.441·37

jemlje se na znanje.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto:

Točka:

9. Ustno poročilo finančnega odseka o računskem sklepu za l. 1896 in proračunu

za leto 1898. gledališkega zaklada (k prilogi 4.)

9. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Rechnungsabschluss des Theaterfonds für das Jahr 1896 und den Vorschlag für das Jahr 1898 (zur Beilage 4)

odpade, ker je naznanil gospod načelnik finančnega odseka, da še ni končno rešena v odseku, in pride torej na vrsto točka:

10. Ustna poročila finančnega odseka o prošnjah in sicer:

a) vodstva baronice Lichtenthurnove sirotišnice za podporo za napravo šolske oprave.

10. Mündliche Berichte des Finanzausschusses über Petitionen, und zwar:

a) der Vorstehung der Baronin Lichtenthurn'schen Waisenanstalt um Subvention behufs Anschaffung der Schuleinrichtung.

Poročevalec ces. svetnik Murnik:

Visoki zbor! Vodstvo dekliškega sirotišča baronice Lichtenthurnove vložilo je na deželni odbor prošnjo za podporo za napravo notranje šolske oprave. V prošnji se navaja, da je vodstvo zgradilo lepo šolsko poslopje, in da se bo šola razširila v šest-razrednico, in da za jedno sobo primanjkuje šolska oprava. Ker deželni odbor ni imel v take namene nobenega kredita na razpolaganje, predložil je prošnjo visokemu deželnemu zboru. Finančni odsek je priznal, da ta dekliška šola jako uspešno deluje in da je podpore potrebna, in zato nasvetuje:

„Visoki deželni zbor skleni:

Vodstvu dekliške sirotišnice baronice Lichtenthurnove se dovoli iz sirotinskega zaklada podpora v znesku 25 gld. za napravo notranje šolske oprave za jedno šolsko sobo.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Točki:

b) društva za vzgojo slepih na Dunaju za podporo;

b) des Vereines für die Blinden-Erziehung in Wien um Subvention;

c) Wruss Viktorja, blagajničnega sluga v pokoji, za zvišanje pokojnine;

c) des Wruss Victor, Cassa-Amtsdiener in A, um Pensionserhöhung;

odpadeta, ker gospod načelnik finančnega odseka naznanja, da se bodeta obravnavali pri drugi priliki.

Torej pride na vrsto:

d) društva zdravnikov na Kranjskem za podporo Löschnerjevi ustanovi.

d) des Vereines der Aerzte in Krain um Subvention für die Löschner-Stiftung.

Poročevalec ces. svetnik Murnik:

Visoki zbor! Društvo zdravnikov na Kranjskem se je obrnilo do visokega deželnega zbora s prošnjo, v kateri navaja, da je l. 1874. Löschner za zdravnike na Kranjskem napravil ustanovo, katere obresti se vsako leto meseca februarija podeljujejo ubogim vdovam in sirotam zdravnikov na Kranjskem, ki so dokazno bili vsaj dve leti članovi društva. Glavnica je narastla na 6700 gld., za podpore je pa vedno več prosilcev, kar po mnenju društva dokazuje, da društveniki sami ne morejo toliko pomnožiti glavnice, da bi zadostovale obresti vsem prošnjam, posebno zaradi tega ne, ker imajo zdravniki jako mnogo delati zastonj ali brezplačno. Finančni odsek je pripoznal, da to društvo po svoji mogočnosti podpira uboge vdove in sirote zdravniške, in da se z obresti kapitala 6700 gld. v resnici ne more Bog ve kaj storiti. Zaradi tega je bil odsek mnenja, da bi se temu društvu tudi nekoliko pripomoglo, in nasvetuje:

„Visoki deželni zbor skleni:

Društvu zdravnikov na Kranjskem dovoli se za „Löschnerjevo ustanovo“ prispevek 100 gld. iz deželnega zaklada.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljna točka je:

- e) Sever Janeza za odškodovanje, ker se mu je vsled kontumace pet prašičev pokončalo;
- e) des Sever Johann um Entschädigung wegen Contumazierung von fünf Schweinen.

Poročevalec ces. svetnik Murnik:

Janez Sever, posestnik na Selah pri sv. Duhu, občina Semiške, obrnil se je do visokega zbora s prošnjo, v kateri navaja, da mu je bila po naročilu c. kr. okrajnega glavarstva v Črnomlju vzeta ena prasica in štiri mladi prašiči, to pa zato, ker se je trdilo, da je te živali vtihotapil iz Hrvaškega. On je šel sicer takoj k okrajnemu glavarstvu, ali prošnja njegova ni obveljala, in živali so se pokončale. Dobil je kot odškodnino 20 gld. 20 kr., med tem ko on trdi, da so bili prašiči vsaj 100 gld. vredni. Zato prosi, da bi se mu pomagalo v to, da se ta škoda, ki po njegovem računu znaša 79 gld. 80 kr., poravnava. Sklicuje se pri tem na rzsodbo c. kr. okrožnega sodišča v Novem Mestu, pri katerem je bil on z nekaterimi drugimi v enaki stvari zatoženimi ljudmi vred oproščen, ker se je dokazalo, da ni bilo res, da bi bil Janez Sever dotične prašiče iz Hrvaškega vtihotapil na svoj dom, temveč se je kot verjetno smatralo, da je na semnju v Črnomlju kupil prasico, ki mu je potem vrgla devet mladih, od katerih jih je pet prodal, štiri pa doma obdržal.

Finančni odsek je priznal na podlagi te rzsodbe okrožnega sodišča novomeškega, da je Janez Sever v resnici po nedolžnem trpel dotično škodo, ali take škode so trpeli tudi vsi drugi ž njim ob enem zatoženi in še mnogi mnogi drugi, in ako bi se visoki deželni zbor moral pečati z vsemi enakimi prošnjami ter jih meritorno reševati, bi imel v resnici mnogo dela, kajti Janez Sever bi našel gotovo mnogo posnemovalcev; in zato je bil finančni odsek mnenja, da naj bi take prošnje reševal deželni odbor. Z ozirom na to nasvetujem v imenu finančnega odseka:

„Visoki deželni zbor skleni:

Prošnja Janeza Sever-ja se izroči deželnemu odboru v rešitev.“

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljna točka je:

11. Ustno poročilo finančnega odseka o računskem sklepu garancijskega zaklada dolenskih železnic, o razkazu imovine za l. 1896. in proračunu za leto 1898. (k prilogi 13.).

11. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Rechnungsabschluss des Garantiefondes der Unterfrainerbahnen, die Nachweisung des gesammten Vermögens für das Jahr 1896 und den Vorschlag für das Jahr 1898 (zur Beilage 13).

Poročevalec Hribar:

Visoki deželni zbor! Poročilo o računskem sklepu garancijskega zaklada dolenskih železnic za l. 1896. bode čisto kratko. Vsi dohodki, katere ima ta zaklad, izvirajo namreč iz tistih 25.000 gld., katere je deželni zbor, ko je prevzel garancijo za obstojanje prioritét dolenskih železnic, sklenil vsako leto vplačevati v posebni zaklad, da se tako zbira nekaj kapitala za vse eventualitete in se pokrijejo eventualni nedostatki, katere bi dežela morda imela pokrivati iz naslova prevzete garancije. Poleg tega naj bi imel dotični zaklad služiti tudi v ta namen, da se pospešuje gradenje lokalnih železnic v naši deželi, sploh, ako mu bo kaj sredstev preostajalo.

Vsi dohodki tega zaklada so torej oni prispevek, kateri vsako leto plačuje dežela, namreč 25.000 gld., potem pa obresti od glavnice, ki so začasno naložene v hranilnici, ali pa v raznih vrednostnih papirjih.

Izdatkov garancijski zaklad dolenskih železnic leta 1896. ni imel nič in sploh tudi drugih imeti ne more, kakor one, ki bi jih imel, kadar podpira gradnjo kake železnice bodisi s tem, da daje dotičnemu konzorciju podporo za napravo načrtov, ali pa da dovoljuje kapital za nakup glavinskih delnic, kakor se je to zgodilo pri železnici Ljubljana-Vrhnika. Leta 1896. pa se ni zgodilo niti jedno niti drugo in zaradi tega je imel garancijski zaklad samo majhni trošek 20 kr. za neko hranilnično knjižico, katero je moral na novo kupiti, da je nanjo naložil denarja.

Dohodki pa so bili:

Letni donesek deželnega zaklada v znesku 25.000 gld., potem 2201 gld. 1 kr. obresti od začasno naloženih glavnice, med tem ko so te obresti proračunjene bile na 2428 gld. Potemtakem so bili dohodki iz tega naslova manjši za 226 gld. 99 kr. in sicer vsled tega, ker se je l. 1896. izplačala svota 20.000 gld. za Vrhniško železnico in se je vsled tega manjši dohodek prejel od obresti naloženih glavnice.

Potem pa so bili večji dohodki od obligacij za 177 gld. 12 kr., tako da so vsi dohodki znašali 30.378 gld. 13 kr. ali proti proračunjeni svoti 30.428 gld. manj za 49 gld. 87 kr.

Predlagam v imenu finančnega odseka:

„Visoki deželni zbor skleni:

1. Garancijskega zaklada Dolenjskih železnic računski sklep za leto 1896. z rednimi dohodki 30.378 gld. 13 kr. in troški gld. — 20 kr. se odobri.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Poročevalec Hribar:

Na strani 6. in 7. priloge 13. je razkaz skupne imovine koncem 1896. Ta je iznašala v zaostalih rednih in prehajalnih prihodkih 46.414 gld. 24 kr., potem v obligacijah 75.000 gld. in pa pri avstrijskem kreditnem zavodu na Dunaju je bilo za Vrhniško železnico naloženih 20.000 gld. Vsa imovina koncem 1. 1896. je torej iznašala 141.414 gld. 24 kr. ter se je 1. 1896., ker je 1. 1895. iznašala 112.036 gld. 31 kr., pomnožila za 30.377 gld. 93 kr. in sicer ravno za teh 25.000 gld., katerih sem omenil, da jih je deželni zaklad plačal, in pa za obresti, katere je garancijski zaklad prejel od začasno naloženih glavnic.

Predlagam:

„2. Razkaz skupne imovine koncem leta 1896. z aktivami 141.414 gld. 24 kr. in brez pasiv jemlje se na znanje.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo obsedeti.

(Obvelja — Angenommen.)

Sprejeto.

Poročevalec Hribar:

Sedaj hočem prestopiti k proračunu garancijskega zaklada dolenjskih železnic za 1898. leto.

Pred vsem je tukaj potrebščina. Deželni odbor ne predlaga nobene svote, ki naj bi se v proračun postavila kot potrebščina in tudi jaz nisem v položaju, da bi predlagal kak znesek, da se postavi v proračun, pač pa že danes opozarjam, da bo najbrž 1. 1898. v imenu garancije, katero je dežela prevzela za dolenjske železnice, plačati precejšnjo svoto. Da

opravičim to svojo opazko pred visoko zbornico, omenjam, da so dolenjske železnice leta 1896. imele dohodkov 214.591 gld. 83 $\frac{1}{2}$ kr.; da so pa troški za obrat ter obrestovanje in amortizacijo kapitala iznašali 259.768 gld. 16 kr.

Potemtakem je bilo tu nedostatka 45.176 gld. 32 $\frac{1}{2}$ kr. Ta nedostatek imela bi bila pokriti dežela Kranjska, vendar je pa upravni odbor dolenjskih železnic, uvažujú, da je ta nedostatek nastal vsled tega, ker so nekatere naprave bile narejene prepovršno, da niso mogle dalje obstati in ker so zlasti pragi po vsej dolžini dolenjskih železnic položeni bili iz mehkega lesa in se morajo nadomestiti s pragi iz trdega lesa, prevzel pokritje razločka cenam med pragi iz mehkega in trdega lesa in je vsled tega na deželo odkazanih bilo samo 27426 gld. 77 $\frac{1}{2}$ kr., katero svoto je morala kot garantka za čisti prihodek dolenjskih železnic plačati v 1. 1897. Ker se bodo pragi še v prihodnjih letih 1898., 1899. in morebiti 1900. nadomeščali, dokler ne bodo popolnoma zamenjeni, zato je pričakovati, da bo dežela bržkone tudi 1. 1898. morala prispevati za garancijo za dolenjske železnice. Koliko pa bo dežela imela prispevati, to bo odvisno od tega, koliko del se bo izvršilo. Ako bo veliko takih pragov, ki se bodo takoj morali nadomestiti z novimi — in slabih je veliko, posebno tam, kjer je zemlja mokrotna — tedaj bo treba deželi več plačati, ako pa se bo manj pragov zamenjalo, potem pa bo seveda tudi deželi manj plačati. Zaradi tega ne stavljam v imenu finančnega odseka nobene predloga, da bi se kak znesek kot potrebščina postavil v proračun, temveč kolikor bo dežela morala plačati k obratnim troškom vsled garancije, ki jo je prevzela za dolenjske železnice, razvidno bo potem iz razkaza skupne imovine, ker se bo imovina garancijskega zaklada za dotični znesek zmanjšala.

Predlagam torej, da visoki deželni zbor za potreščino ne dovoli nikakega zneska, da pa blagovoli na znanje vzeti ta moja pojasnila.

Prestopam sedaj k pokritju. Pokritje pod poglavjem I. iznaša 25.000 gld., to je namreč letni donesek deželnega zaklada.

Pri II. poglavju „obresti začasno naloženih glavnic“ se je postavil v proračun znesek 3365 gld. in pri poglavju III. pa za obresti obligacij znesek 3400 gld.

Oba ta dva zneska se proračunavata na podlagi stanja tega zaklada koncem leta 1897. in sme se pričakovati, da se bota ta dva zneska tudi v resnici dosegla, ako se ne bo leta 1898. kaj izplačalo za kako železnico, katera bi se imela v deželi graditi.

Predlagam torej:

„3. Proračun istega zaklada za leto 1898 brez potreščin z rednim pokritjem 32.065 gld. se odobri.“

Deželni glavar:

Otvorjam razpravo.

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Landeshauptmann - Stellvertreter Freiherr v. Riechtenberg (prevzame predsedništvo — den Vorsitz übernehmend):

Wir gelangen nunmehr zu Punkt:

12. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji Salokar Marije, vdove okrožnega zdravnika v Metliki, za pokojnino.

12. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der Districtsarztenswitwe Salokar Maria in Wöttling um Pensionsbewilligung.

Poročevalec dr. Žitnik:

Visoka zbornica!

Marija Salokar, vdova po okrožnem zdravniku Ferdinand Salokarju v Metliki, prosi za pokojnino in vzgojnino za štiri svoje nedorasle otroke. Kakor je častitim gospodom poslancem znano iz prejšnjih let, služboval je njen mož kot zdravnik v Metliki več kot 40 let in leta 1894. — ako se ne motim — dobil je pokojnino 300 gold., katera se mu je l. 1895. zvišala na 400 gold. Ker je tedaj visoka zbornica že njenemu pokojnemu možu izkazala milost, da mu je dovolila pokojnino, bil je finančni odsek mnenja, da se tudi prošnja njegove vdove kratko malo ne more odkloniti. Pač je izkazano v prilogah njene prošnje, da ima nekoliko premoženja, vendar pa bi to premoženje ne zadostovalo, da bi bila vdova v stanu primerno vzgojiti svoje štiri nedorasle otroke in ker je visoka zbornica tudi že v drugih slučajih vdovam in sirotam po začasnih okrožnih zdravnikih dovolila milostne pokojnine oziroma vzgojnine, zato tudi v tem slučaju predlaga finančni odsek:

„Visoki deželni zbor skleni:

Gospoj Mariji Salokar, vdovi po pokojnem okrožnem zdravniku Ferdinandu Salokarju, se dovoli za njeno osebo letne miloščine 200 gold. in za njene štiri nedorasle otroke po 20 gld. do 20. leta vsakemu vzgojnine iz deželnega zaklada.“

Landeshauptmann - Stellvertreter Freiherr v. Riechtenberg:

Wünscht jemand von den Herren zu diesem Antrage das Wort zu ergreifen?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Dies ist nicht der Fall, und ich ersuche diejenigen Herren, die mit dem Antrage einverstanden sind, sitzen zu bleiben

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag ist angenommen.

Punkt:

13. Ustno poročilo upravnega odseka v zadevi nameravanega vodovoda za Ambrus in okolico (k prilogi 28.)

13. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses, betreffend die beabsichtigte Errichtung der Wasserleitung für Ambrus und Umgebung (zur Beilage 28.)

Poročevalec Globočnik:

Visoki deželni zbor!

Celo vrsto let že trajajo posvetovanja, kako bi bilo pomagati Suhi Krajini in kako bi jej bilo preskrbeti dobro pitno vodo. Rezultat tega prizadevanja bil je zakon z dne 17. avgusta 1895., dež. zak. št. 25, s katerim se je oskrbovanje Ambrusa in okolice z dobro pitno vodo končno uredilo. Dotični troški bili so določeni na 110.000 gold., in država je obljubila, da bo prispevala tem troškom, s 50%, torej s 55.000 gld., dežela je obljubila 30% prispevek, torej 33.000 gld., in udeleženci sami bi pa imeli prevzeti 20% prispevek, torej 22.000 gld.

Predno se je pričelo z delom, spoznalo so je potrebno, da se udeležencem, to je vasesm, za katere je bil vodovod namenjen, preje pojasni, koliki troški bi prišli nanje za vzdrževanje vodovoda in za amortizacijo posojila, katero bi se bilo moralo najeti za pokritje prispevka udeležencev. Ko se jim je naznanilo, da bi imele dotične vasi plačevati skozi 65 let 69% naklado na direktne davke v amortizovanje najetega posojila za vodovodno zgradbo, po preteku teh 65 let pa še 39% priklado na direktne davke za vzdrževanje vodovoda, ustrašili so se udeleženci teh velikih troškov, zlasti vzdrževalnih troškov, in izrekli so, da bi ne mogli prevzeti tako visokega prispevka. Vsled tega je moral deželni odbor ustaviti vso nadaljno akcijo in poročati na kmetijsko ministerstvo, da ni mogoče izvršiti te zadeve, in visoko kmetijsko ministerstvo vzelo je to poročilo v vednost in je zahtevalo, da se deželni zakon od leta 1895. razveljavi. Deželni odbor je sicer obžaloval, da se ta zadeva ne dá izvršiti, ki bi vendar preskrbovala Suho Krajino s tako potrebno vodo, in je naprosil visoko kmetijsko ministerstvo, ali bi se ne dala ta vodovodna zadeva oskrbeti z napravo vodnjakov. Visoko kmetijsko ministerstvo temu naravnost ni pritrdilo, ampak obljubilo je podporo, kadar se mu predloži potrebni podrobni načrt. Deželni odbor je potem izročil vse spise svojemu hidrotehniku, da bi napravil načrte za napravo vodnjakov,

ali dotični inženir je bil odpoklican iz Ljubljane v drugo deželo in vsled tega ni izvršil svojega dela in se danes visokemu deželnemu zboru ne morejo predložiti nikaki nadaljni predlogi gledé izvršitve te zadeve in preskrbovanja Suhe Krajine z dobro pitno vodo.

V imenu upravnega odseka imam torej, ker se drugoga za sedaj ne dá napraviti, čast priporočati, da se predloženi načrt zakona razveljavi, ob enem pa si usojam tudi neko resolucijo predložiti, ki meri na to, da bi se kolikor mogoče hitro kaj storilo za preskrbovanje Suhe Krajine s pitno vodo, kajti gotovo je dolžnost dežele, da za te kraje, ki so tako potrebni pitne vode, stori, kolikor je v njenih močeh, in prepričan sem, da bo visoki deželni zbor gledé na to sprejel tudi to resolucijo.

Predlagam torej v imenu upravnega odseka:

„Visoki deželni zbor skleni:

1.) predloženemu načrtu zakona se ustavno pritrjuje;

2.) deželnemu odboru se naroča, da temu načrtu izposluje najvišje potrjenje.

Der hohe Landtag wolle beschließen:

1.) dem beiliegenden Gesetzentwurfe wird die verfassungsmäßige Zustimmung ertheilt;

2.) der Landesauschuss wird beauftragt diesem Entwurfe die Allerhöchste Sanction zu erwirken.“

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Richtenberg:

Ich eröffne die Generaldebatte.

Wünscht jemand das Wort?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Da dies nicht der Fall ist, so übergehen wir in die Spezialdebatte und ich ersuche den Herrn Berichterstatter, den Artikel I vorzulesen:

Poročevalec Globočnik

(bere: — liest:)

Člen I.

Zakon z dne 17. avgusta 1895., dež. zak. št. 27, o preskrbovanji vode za občino Ambrus in za kraja Visejc in Ratje v občini Žužemperk se razveljavlja v celem obsegu.

Artikel I.

Das Gesetz vom 17. August 1895, L. G. Bl. Nr. 27, betreffend die Wasserversorgung der Gemeinde Ambrus und der Ortschaften Visejz und Ratje in der Gemeinde Seisenberg wird seinem vollen Umfange nach außer Wirksamkeit gesetzt.

(Obvelja. — Angenommen.)

Člen II.

Mojemu poljedelskemu ministru je naročeno izvršiti ta zakon.

Artikel II.

Mit dem Vollzuge dieses Gesetzes ist Mein Ackerbauminister beauftragt.

(Obvelja. — Angenommen.)

Po nasvetu deželnega zbora Svoje vojvodine Kranjske ukazujem tako:

Ueber Antrag des Landtages Meines Herzogthumes Krain finde Ich zu verordnen, wie folgt:

(Obvelja. — Angenommen.)

Zakon

z dné

veljaven za vojvodino Kranjsko,

s katerim se razveljavlja zakon z dne 17. avgusta 1895, dež. zak. št. 27.

Gesetz

vom

wirksam für das Herzogthum Krain,

womit das Gesetz vom 17. August 1895, L. G. Bl. Nr. 27, außer Wirksamkeit gesetzt wird.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Richtenberg:

Der Herr Landespräsident hat das Wort.

k. k. Landespräsident Excellenz Freiherr v. Hein:

Ich erlaube mir zum Titel des Gesetzes zu bemerken, das in allen anderen Fällen, und zwar ausnahmslos, ein Gesetz, welches citirt wird, nicht lediglich mit der Bezeichnung des Datums und der Zahl des Landesgesetzblattes, sondern auch mit der Bezeichnung des Gegenstandes zum Ausdruck gelangt. In diesem Sinne hätte das Gesetz zu lauten, und zwar im slovenischen Texte:

„Zakon

z dné

veljaven za vojvodino Kranjsko,

s katerim se razveljavlja zakon z dné 17. avgusta 1895, dež. zak. št. 27, o preskrbovanji vode za občino Ambrus in za kraja Visejc in Ratje v občini Žužemberk.“

Im Deutschen hätte der Text des Titels folgendermaßen zu lauten:

„Gesetz

vom

wirksam für das Herzogthum Krain,

womit das Gesetz vom 17. August 1895, L. G. Bl. Nr. 27, betreffend die Wasserversorgung der Gemeinde Ambrus und der Ortschaften Viseiz und Ratje in der Gemeinde Seisenberg, außer Wirksamkeit gesetzt wird."

Prosim gospoda referenta, da ustreže tej želji, ker je izključivo formalna.

Poročevalec Globočnik :

Kar se tiče te spremembe v naslovu zakona, meni sicer upravni odsek ni dal nobenega navodila, ampak ker je stvar le formalnega pomena in bi dostavek služil le v boljše razjasnilo, mislim, da visoki deželni zbor ne bo odrekel privoljenja predlogu, katerega stavljam ustrežaje želji gospoda deželnega predsednika, da se ima namreč naslov zakona glasiti:

Zakon

z dné
veljaven za vojvodino Kranjsko,

s katerim se razveljavlja zakon z dne 17. avgusta 1895, dež. zak. št. 27, o preskrbovanji vode za občino Ambrus in za kraja Visejz in Ratje v občini Žužemberk.

Gesetz

vom
wirksam für das Herzogthum Krain,

womit das Gesetz vom 17. August 1895, L. G. Bl. Nr. 27, betreffend die Wasserversorgung der Gemeinde Ambrus und der Ortschaften Viseiz und Ratje in der Gemeinde Seisenberg außer Wirksamkeit gesetzt wird.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Pichthenberg :

Ich ersuche diejenigen Herren, welche dem Titel des Gesetzentwurfes in der vom Herrn Berichterstatter befürworteten geänderten Fassung annehmen wollen, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Er ist angenommen.

Poročevalec Globočnik :

Predlagam tretje branje.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Pichthenberg :

Der Herr Berichterstatter beantragt die dritte Lesung.

Ich ersuche die Herren, welche dem Gesetzentwurfe in dritter Lesung ihre Zustimmung ertheilen wollen, sich zu erheben

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Gesetzentwurf ist in dritter Lesung genehmigt und hiemit erscheint auch der Ausschussantrag 1 angenommen.

Antrag 2 lautet:

„Der Landesauschuss wird beauftragt, diesem Entwurfe die Allerhöchste Sanction zu erwirken.“

„Deželnemu odboru se naroča, da temu načrtu izposluje Najvišje potrjenje.“

Ich ersuche die Herren, welche diesem Antrage zustimmen, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen)

Der Antrag ist angenommen.

Poročevalec Globočnik :

Nadalje predlagam:

„Visoki deželni zbor naj sklene naslednjo resolucijo:

Deželnemu odboru se naroča, da deželnemu zboru v prihodnjem zasedanji predloži natančen načrt in proračun za preskrbo Suhe Krajne z dobro pitno vodo potom vodnjakov.“

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Pichthenberg :

Wünscht jemand zu dieser Resolution das Wort zu ergreifen?

Der Herr Abgeordnete Dr. Papež hat das Wort.

Poslanec dr. Papež :

Visoki zbor!

Proti predlogu v tiskanem poročilu ne bom nič ugovarjal, samo toliko omenjam, da bi se sploh zakon ne bil sklenil, ako bi nam bil deželni stavbni urad natančno poročal, koliko bodo za morebitni vodovod znašali vzdrževalni stroški. Pa inženir je pač določno poročal, ne pa natančno. Odločno ni samo meni, ampak tudi strokovnjakom, ki so prišli z Dunaja, rekel, da bodo vzdrževalni stroški znašali kakih 100 do 140 gld. na leto, kakor bo pritrtil tovariš gospod dr. Žitnik, in kdo bi si bil potem pri tako lepih malih številkah premislil, da bi ne delal na vse sile za ta vodovod in načrt dotičnega vodovoda, akoravno je stroškovnik za izpeljavo celega vodovoda izkazal svoto 110.000 gld., kajti tu smo imeli veliko upanja, da bo to z izdatno manjšimi troški za deželo izpeljivo postalo, ker je vlada velikodušno dovolila za ta vodovod tako izredno visoko podporo, kakor še za nobeno drugo vodno napravo.

Ko smo pa seveda kasneje — to je bilo lanskega leta — od deželnega odbora izvedeli, da bodo vzdrževalni troški znašali nad 1000 gld., morebiti celo nad 1200 gld., potem smo se ustrašili, namreč mi smo bili drugi, ki so se ustrašili, kajti prvi so

se ustrašili udeleženci, prebivalci Suhe Krajine, kajti 1000 glđ. na leto prispevati bi bilo vse preveč za dotične občine. Stvar je torej pri kraji in zato o zakonu, ki se je danes predlagal, več ne govorim, ker to je tako samo le nekaka prehajalna stopinja za napravo vodnjakov v Suhi Krajini.

Drug način preskrbljenja Suhe Krajine z vodo bi bil namreč naprava vodnjakov, cele vrste vodnjakov. Visoko poljedelsko ministerstvo je priznalo, da bodo prvi troški, za silo izdani, že znašali 35.000 glđ. in iz tega sledi, da bodo morebiti troški tudi dokaj večji. Pričakoval sem, ker se je to že lani vedelo, da bo treba zakon razveljaviti, da bomo lanskega leta že dobili od deželnega odbora kak konkretni predlog za napravo vodnjakov, ampak mi smo le izvedeli, da je lansko leto deželni inženir Hrasky poročal, da je izumil nek poseben način za stekanje meteorologičnih in drugih voda, namreč ne tako, da bi se stekala raz streh — to je popolnoma izključeno — ampak na drug način. Vsaj tako sem jaz stvar razumel. Mislil sem na neko idejo, katero sem jaz enkrat sprožil pri pohajanjih Suhe Krajine, da bi se namreč v plitvih dolinah, plitvih kakih 45 stopenj, morebiti naredil v sredi vodnjak in tam bi se stekala v enem kraju voda od okolice kakęga pol kilometra. Sicer pa ne bom tukaj premišljeval, kaj je izumil Hrasky, ker tega ne vem. To pa vem iz poročila deželnega odbora, da se to še v tem letu ni izumilo, ampak že l. 1893. in to posebno naglašam. Ko sem jaz bil v deželnem odboru, obrnil sem se na visoko poljedelsko ministerstvo, da bi blagovolilo nam poslati one tipe uzorno risanih dalmatinskih vodnjakov, da bi jih morebiti mi porabili, kakoršni so, ali po kaki prearedbi. In res smo tudi točno dobili tiste tipe. Bilo jih je kakih deset ali še več in jaz sem stavbnemu uradu naročil, da se kopirajo, in poročalo se mi je potem, da so se prerasale in sicer ne vse, ampak samo tiste, ki so se deželnemu hidrotehniku zdele bolj praktične za našo deželo in bi ne provzročile toliko troškov, kakor so nekateri dalmatinski vodnjaki bili proračunjeni. Ti dalmatinski vodnjaki so bili namreč nekateri na celih 40.000 glđ. proračunjeni, nekaj pa jih je bilo proračunjenih na 10.000 glđ. Toraj to gotovo ni za našo deželo, ker bi v to svrho ne mogel prispevati amelioracijski zaklad. Gledé teh tipov pa se mi nekaj čudno zdi. Namreč jaz berem iz poročila deželnega odbora, o katerem poroča gospod tovariš Globočnik, da so se dotične kopije izmahnile ali prav za prav rečeno je: Deželni odbor se bo obrnil na poljedelsko ministerstvo, da mu ono doloži tipe, kako so dalmatinski vodnjaki napravljeni. Jaz konstatujem, da so bili dotični načrti svoje dni od deželnega stavbnega urada kopirani in konstatujem, da sem moral pa iz poročila deželnega odbora, o katerem je danes govor, posneti, da sedaj tistih kopij ni. Danes še sem bil v stavbnem uradu in meni se je reklo: Mi smo vse preobrnilo in nič našli in drugi uradnik, ki je v dotični stroki nastavljen, mi je danes rekel, da vé, da so se tipe kopirale. Torej morem še vedno upati, da so dotične

kopije le v nekakem neredu, da so se založile in da jih bo deželni odbor prav hitro iskal, kajti meni se zdi stvar tako nujna, da mislim, da se mora prav hitro vsak korak storiti. Sicer, če se kopije ne najdejo, bo deželnemu odboru seveda treba obrniti se na visoko ministerstvo in jaz mislim, da bo ono dotični prošnji ravno tako hitro ugodilo, kakor l. 1893. in da bo deželni odbor hitro dobil tipe. Potem pa ne morem nič drugega reči, kakor: Predragi deželni odbor — na delo in glej, da se vsaj en vodnjak v Suhi Krajini takoj napravi, da ne bo, če letoš morebiti zopet nastane kaka suša, Suha Krajina tožila, da se za vse druge kraje gledé vodnjakov in vodovodov vse stori kar mogoče, samo za vodovodno zadevo v Ambrusu, ki je že tako starega datuma, pa nič.

Jaz mislim, da se bodo vodnjaki lažje dali doseči, kakor vodovod, ker za vodnjake ni treba zakona, zato ne, ker se od visokega poljedelskega ministerstva ne bo dala podpora iz amelioracijskega zaklada, marveč iz zaklada, ki je omenjen v § 12. amelioracijskega zakona.

Deželni odbor prosi torej za načrte, potem pošlje svojega inženirja na lice mesta, tam se bo vršila obravnava, ta obravnava je kratka in mogoče je, da se še letos kot prvi korak napravi en vodnjak.

Torej jaz ne vidim nobenih ovir in gledé na to, da se je že l. 1895., za preskrbovanje Ambrusa in okolice z vodo postavila v proračun svota 10.000 glđ. — seveda je takrat šlo za vodovod in danes pa le za vodnjake, ali to stvari ne predrugačuje, ker je potreba ondotnih krajev ostala ravno tista — in gledé na to, da je mogoče kmalu pričeti dotično delo, stavim jaz predlog:

„Visoki deželni zbor naj sklene:

1. Za napravo vodnjakov v Suhi Krajini in v prvi vrsti v občini Ambrus dovoli se 10.000 glđ. in deželnemu odboru se naroča, da izposluje pri poljedelskem ministerstvu za te naprave podporo, najmanje v istem razmerji, kakor velja za enake podpore na Krasu na Notranjskem;

2. deželnemu odboru se naroča, da potrebno ukrene, da se vže v letošnjem letu izvrši zgradba vsaj enega vodnjaka.“

Seveda je ta predlog širši, kakor resolucija upravnega odseka in torej je tudi proti resoluciji, in jaz priporočam, da pride prej na glasovanje, kakor resolucija upravnega odseka.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Pichthenberg:

Ich ersuche die Herren, welche die Resolution des Herrn Abgeordneten Dr. Papež unterstützen wollen, sich zu erheben.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Der Antrag ist genügend unterstützt und steht daher in der Debatte.

Wünscht noch jemand das Wort zu ergreifen?

Der Herr Abgeordnete Dr. Schaffer hat das Wort.

Abgeordneter Dr. Schaffer:

Seinerzeit, als die Errichtung einer Wasserleitung für Ambrus und Umgebung in Verhandlung stand, und als die Begeisterung damals für ein so großartiges, technisch interessantes und sehenswerthes Project in der dortigen Gegend, allgemein war, da war ich einer der Wenigen, oder wenn ich mich recht erinnere, der Einzige im hohen Landtage, welcher den Standpunkt vertreten hat, dass es nicht möglich sein wird, dieses Project zur Ausführung zu bringen, und zwar aus dem einfachen Grunde, weil dieses Project, wenn auch die Quote für die Interessenten noch so herabgemindert würde, vermöge seiner ungeheuren finanziellen Bedeutung die wirthschaftliche und finanzielle Leistungsfähigkeit der betreffenden Bevölkerung weit übersteigen würde.

Damals habe ich leider für meine Anschauung keine Anhänger gefunden; mittlerweile haben aber die Dinge den Weg genommen, den ich seinerzeit prophezeit hatte: das große Project hat sich als unausführbar erwiesen.

Ich habe schon damals hervorgehoben, dass es unbedingt nothwendig ist — und das ist eine Thatsache — nothwendiger als irgendwo, der Bevölkerung im sogenannten dünnen Krain rückfichtlich der Wasserversorgung zu Hilfe zu kommen, aber in bescheidener, mit den Kräften der Bevölkerung übereinstimmender Weise. Heute stehe ich auf demselben Standpunkte, und von diesem aus kann ich ein solches Project nur begrüßen.

In diesem Sinne bin ich für den Antrag des Finanzausschusses, aber auch für den Antrag Papež; ich bin jedoch nicht in der Lage, obwohl ich ihn — ich wiederhole dies — wärmstens begrüße, sofort für denselben zu stimmen, weil es mir nie practisch und zweckmäßig erschienen ist — und diesen Standpunkt nehme ich auch heute ein — dass größere Beträge, wie heute 10.000 fl., plötzlich in das Haus geschleudert und ohne Ausschussberathung beschlossen werden.

Ich stelle daher, womit aber dem Schicksale des Antrages Dr. Papež resp. der Resolution des Finanzausschusses selbst in keiner Weise vorgegriffen werden soll, meinerseits den Antrag, dass sowohl die Resolution des Finanzausschusses, als der Antrag des Herrn Abgeordneten Papež dem Finanzausschusse zur Berichterstattung in der nächsten Sitzung zugewiesen werden.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Pichthenberg:

Wünscht noch jemand das Wort?

Der Herr Abgeordnete Povše hat das Wort.

Poslanec Povše:

Visoki zbor!

Gospod poslanec dr. Papež omenil je, da je pričakoval konkretnih predlogov gledé naprave vod-

njakov že v lanskem zasedanji, ko je deželni odbor prišel do visoke zbornice s tem poročilom, da ne kaže izvrševati vodovoda po predloženem načrtu, ampak da se zaradi ogromne naklade, katero bi zainteresenti morali prevzeti za vzdrževanje vodovoda, ta sicer lepa misel opusti. Deželni odbor pa takrat ni mogel vedeti, ali bo visoki deželni zbor pritrdil temu, da se vodovod sploh opusti, ker lje poprej v ogromni večini bil za vodovod, in zato je moral deželni odbor počakati, da se najprej visoki zbor o tej stvari izreče.

Sedaj, gospôda moja, pa nastane vprašanje, ali je deželni odbor v tej stvari storil svojo dolžnost. Ako preiščete dotične akte, boste videli, da je deželni odbor takoj takrat že, ko je podal visokemu ministerstvu svoje zadevno poročilo, ob enem prosil, da visokoisto izvoli podpirati obskrbovanje Suhe Krajine s pitno vodo potom vodnjakov in navedel, da če je en kraj v Kraškem ozemlju potreben pitne vode, je to gotovo Suha Krajina. Gospod predgovornik dr. Papež pa ravnotako dobro vé, kakor jaz, da je referent v kmetijskem ministerstvu nekako — recimo — užaljen bil, da deželni zastop kranjski zgradbe vodovoda ni končno odobril, in ravnotako užaljen je bil deželni hidrotehnik, ki vzlic temu, da sem ga pozval, da napravi dotično poročilo gledé naprave vodnjakov, vendar ničesar storil ni, ampak je samo dné 11. novembra zapisal: „Odhajajoč poročam, da mi nedostaje časa za to delo.“ Gotovo je torej, da je bil užaljen.

Glede tipov pa moram omeniti, da mi ni znano, ali so dotične kopije načrtov za dalmatinske vodnjake izginile ali ne, in ali so se sploh napravile. Sedaj bo pa deželni odbor gotovo vršil svojo dolžnost in skušal dognati, kam so izginile, ako so se namreč res napravile.

Jaz sam sem bil tudi že mislil na dalmatinske tipe, toda dalmatinski vodnjaki imajo lastnost, da nabirajo vodo tudi raz streh, kar je v Dalmaciji morda prav primerno, ker so tam hiše trdo krite, dočim so pri nas mehko krite in je torej treba previdnosti, ker je dokazano, da ima voda, otekajoča raz slamnatih streh, desorganizirane organske substance v sebi, ki so zdravju škodljive. Treba je torej vsekako, da se voda filtrira in gospod profesor Hrasky je tudi res izdelal na moj nalog neko tipo s posebnim filtrom, ki se naslanja na dalmatinski zistem, in katera tipa je bila — če se ne motim — namenjena za Sadinjovas pri Žužemperku. Dotični načrt se je poslal tudi visoki vladi, da bi se državni tehniški urad izrekel o njem in meseca decembra je potem došlo poročilo, da je državni tehniški urad tipo Hrasky-jevo presodil in našel, da je popolnoma sposobna za te vrste vodnjakov, ki jih imamo v mislih za Ambrus, in da se bo s pomočjo tako izdelanih vodnjakov vsekako dosegla zdrava pitna voda. Načrt stane približno 6000 gld. in bi, kakor rečeno, popolnoma ustrezal. Deželni odbor pa bo gotovo že tekom tega leta potrebno ukrenil, da se stvar izvrši. Prosil bi pa, da se misel ovrže, da se

ta zadeva gledé visokosti zneska 10.000 gld. vrne finančnemu odseku.

V proračunu imamo itak že svoto 5000 gld. za male vodnjake, in ker bi tak majhen vodnjak za Suho Krajino stal samo 6000 gld., se smemo, če bi visoka vlada tej stvari tudi zanaprej bila tako naklonjena, kakor doslej — in prevzvišeni gospod deželni predsednik je lansko leto rekel, da bo stvar kar najtopleje podpiral — nadjati, da se bo naprava dala izvršiti, ker se bo iz omenjenega kredita 5000 gld. lahko dobilo par tisočakov. Na ta način bomo tudi videli, kako prvi na podlagi nove tipe izdelani vodnjak funkcionira in na podlagi te skušnje more potem deželni odbor priti do prihodnjega zasedanja pred visoko zbornico s konkretnim nasvetom, da se naprava vodnjakov nadaljuje in prositi za potrebni kredit, da se pričeta akcija popolnoma izvrši. Nasproti gospodu predgovorniku dr. Papežu, ki je rekel: „Predragi deželni odbor, na delo!“, pa bi le zaklical: Predragi gospodje poslanci, bodite radodarni, nakažite denarja in bodite uverjeni, da bo potem deželni odbor, ako bo imel tudi tehnikov na razpolago, gotovo izvršil svojo nalogo.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Riechtenberg:

Wünscht noch jemand zu sprechen?

Der Herr Abgeordnete Hribar hat das Wort.

Poslanec Hribar:

Visoka zbornica!

Kot poročevalcu deželnega zaklada mi ni vse jednako, kako se s tisočaki meče okoli in zato se čutim dolžnega, da izpregovorim nekoliko besed proti predlogu poslanca gospoda dr. Papeža.

Neposredni gospod predgovornik je rekel: „Bodite radodarni, gospodje poslanci, dovoljajte predragemu deželnemu odboru — kakor pravi gospod dr. Papež — kredit in on bo deloval, kakor bode hoteli in kar bode hoteli.“ Jaz pa pravim: Častiti gospodi tovariši v deželnem zboru, ne bodite preveč radodarni, ampak dobro premislite, kje in kdaj smete biti radodarni, kajti troški za deželno-kulturne in druge jednake namene so že sedaj prišli na tako visoko svoto, da moramo jedenkrat reči: Do sem in ne naprej.

Visoka zbornica je sklenila, da sme deželni odbor vsako leto samo gotovo svoto porabiti za take namene, za katere namene priporoča gospod poslanec dr. Papež, da se takoj še 10.000 gld. postavi v proračun. S tišto gotovo svoto za l. 1898. je deželni odbor že računil in jaz mislim, da visoki deželni zbor ne more drugega storiti, kakor da stališče deželnega odbora spozna opravičeno; ob enem pa varuje svoj ugled s tem, da ne reče pri vsaki priliki, ko se oglasi kak poslanec in predlaga na jedenkrat, da se za to in ono stvar dovoli kakih 10.000 gld., takoj svoj Amen. Priznavam iz polnega

srca potrebo vodnjakov za take kraje kakor je Suha Krajina, vendar pa do takrat, dokler nimamo natančnega proračuna, koliko bo naprava stala, in dokler ne vemo, kaj bo prispevala vlada, ničesar ne moremo ukreniti. Deželni odbor bo v tej zadevi gotovo svojo dolžnost storil, mogoče je, da že v prihodnjem letu nasvetuje visokemu deželnemu zboru kaj konkretnega, kaj naj se stori za Suho Krajino. Taki predlogi, kakor ga je stavil gospod poslanec dr. Papež, so sicer morda jako popularni v vrstah njegovih volilcev, ki ne pomislijo, ali so tudi izpeljivi. Ko bi pa volilci pomislili, ali se res more izdati takoj ta velika svota ali ne, potem bi gotovo tudi oni sami izprevideli, da tak predlog nima nobene praktične vrednosti.

Pridružujem se torej predlogu gospoda poročevalca in priporočam, da v tem oziru visoka zbornica ne postopa preradodarno.

Ker pa že govorim, dovoljenih mi bodi še par besed na prvotna izvajanja g. poslanca dr. Papeža.

On pravi, da je bil spočetka mnenja, da bodo vzdrževalni troški pri Ambruškem vodovodu, torej pri vodovodu, ki bi se bil zgradil z napravnimi troški 110.000 gld., iznašali 100 do 140 gld.! Gospôda moja, reči moram, da tacega mnenja jaz pač nikdar nisem bil! Pri vsakem vodovodu se mora misliti na cevi, da ne bodo vekomaj trpele. Torej je poleg navadnih vzdrževalnih stroškov imeti v rezervi nek fond za popravo in prenovljenje cevij. Za to je pa potrebna najmanj svota $\frac{1}{2}$ % napravni stroškov. Potem pa pridejo še vse druge naprave, poslopja, mašinske naprave, za katere je potreba v rezervi imeti najmanj fond 1 % napravni stroškov, da se morejo upravljati in popravljati. Spominjam se pa tudi, da, ko je sedanji c. kr. profesor Hraskey prišel v finančni odsek pojasnjevati svoj načrt, ni trdil, da bodo vzdrževalni troški iznašali 150 gld., temveč izrečno dejal: „Vi bode morali najeti posebnega človeka, ki bo na vodovodno napravo pazil.“ To pa vendar ne more noben človek misliti, da se bo taka oseba mogla najeti samo za 150 gld.

Kar je poglavitno obžalovati, je pa to, kakor je izrekel častiti gospod tovariš dr. Schaffer, dasiravno nisem slišal vsega njegovega govora, da smo se namreč prenaglili in se prehitro odločili za ta vodovod. Zato pa moramo v prihodnje tem previdneje postopati in dobro premisliti, ali so troški za napravo takih velikih vodovodov tudi res v pravi primeri s koristmi, ki se hočejo doseči, ali ne in ali so tudi bremena, ki bi jih povzročili vzdrževalni troški dotičnega vodovoda, taka, da jih bo mogla prenašati dotična okolica, ali ne. Ako bomo v prihodnje pri vsaki vodovodni zadevi, pri katerih smo bili dosedaj — rekel bi — nekoliko preveč sangvini, dobro vse to preudarili, potem ne bomo več delali takih sklepov, kakoršnih jeden je bil ta, in o katerih se že naprej more vedeti, da se bodo morali preklicati. S takimi sklepi ne dosežemo ničesar, kakor da slepimo sami sebe in tiste, za katere se je dotična akcija pričela.

Sicer je pa mogoče, da se dá ljudstvu v Suhi Krajini pomagati z vodnjaki, kakoršni se priporočajo in zato bo visoki deželni zbor zanje rad dovolil primerno podporo, vendar pa šele na podlagi konkretnih predlogov deželnega odbora.

Prosim torej, ker se mi je reklo, da je gospod poslanec dr. Schaffer stavil predlog, da se stvar izroči finančnemu odseku v posvetovanje, da se ne sprejme ta predlog, ker finančni odsek ne bi mogel nič drugega skleniti, kakor kar se danes že predlaga od strani upravnega odseka. On bi le zopet izgubil precej dragega časa, končno pa vendar-le moral predlagati visoki zbornici, da naj se cela stvar odstopi deželnemu odboru v nadaljne pretresanje. Veliko boljše in primerneje bi torej bilo, ako visoka zbornica že danes sama reče deželnemu odboru, naj stvar prouči in napraviti dá proračun. V prihodnjem letu pa bomo potem v okviru kredita, ki je v te namene na razpolaganje, radi dovolili primerno svoto za to stvar.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Pichsternberg:

Wünscht noch jemand zu sprechen?

Der Herr Abgeordnete Dr. Papež hat das Wort.

Poslanec dr. Papež:

Visoki zbor!

Jaz moram izreči, da sem proti predlogu gospoda poslanca Hribarja in proti dotičnim nagibom, katere je zanj navedel. Moj predlog, da se dovoli za napravo vodnjakov v Suhi Krajini znesek 10.000 gld., je prav za prav predlog, da se deželnemu odboru za oskrbovanje Ambrusa s pitno vodo že dovoljeni kredit 10.000 gld. za letošnje leto podaljša. To je in genere tisto, kakor ako se dá deželnemu odboru dovoljenje za napravo manjših vodnih oskrb v raznih krajih gotova svota in se dotični kredit potem vstavi v deželni proračun. Tudi v teh slučajih, v katerih ima deželni odbor splošen kredit za nedoločene vodnjake, se prepusti, da deželni odbor določa dotične načrte in pogoje in da se sporazumi z ministerstvom in potem nakaže dotične svote iz kredita za vodne oskrbe. Ker se gledé naprave, katero jaz predlagam, ne gre za noben državni prispevek na podlagi amelioracijskega zaklada, torej v tem slučaju vendar nikakor ni treba vsega tistega, kar trdi in želi gospod predgovornik Hribar, da naj bi namreč deželni odbor v prihodnjem zasedanju vnovič poročal in predložil deželnemu zboru nasvet gledé načrta, po katerem naj bi se zgradili dotični vodnjaki. Tako se, vsaj v tistih časih, ko sem bil jaz referent v deželnem odboru, nikdar ni postopalo. Jaz vem, da smo dobili kake tipe, ampak le za prošnje, ki so došle med zasedanjem deželnega zbora, da se je pa vedno deželni odbor pooblastil, da preskrbi dotične tipe in nato podeli podpore.

Zato jaz predlagam, da se za napravo vodnjakov v Suhi Krajini dovoli kredit 10.000 gld., to-

liko pa zato, ker je ministerstvo samo priznalo, da bo za najsilnejše naprave potrebnih najmanj 35.000 gld.

Mislím torej, da ni samo stvaren moj predlog, ampak tudi konsekventen, ker se strinja z dosedanjim sklepanjem visoke zbornice gledé podpor za vodnjake iz posebnega zaklada, toda ne iz amelioracijskega zaklada. Ker pa vidim, da bi moj predlog morda ne mogel dobiti večine, prosim vsaj visoko gospôdo, da glasuje za predlog gospoda tovariša dr. Schafferja.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Pichsternberg:

Der Herr Abgeordnete Dr. Žitnik hat das Wort.

Poslanec dr. Žitnik:

Visoki zbor!

Ne oglašal bi se k besedi, ako bi vedel, da prodré predlog gospoda poslanca dr. Papeža. Tako pa se mi zdi potrebno, predno se dá na glasovanje predlog gospoda poslanca dr. Schafferja, da na izpeljave gospoda poslanca Hribarja vsaj toliko omenim, da sem se kot poslanec tamošnjih krajev in bližnji rojak vedno v prvi vrsti zanimal za ta vodovod, v prejšnjih časih bil dostikrat pri deželnem inženirju Hraskem ter ga za božjo voljo prosil: Povejte mi, koliko bo režija stala, kajti jaz nisem tehnik in tega ne morem vedeti. Pač pa se mi je neverjetno in nemogoče zdelo, da bo stala samo kakih 100 do 150 gld., kakor je on trdil. Sprva je on rekel, da ne bo nič drugega treba, kakor da se najme eden tistih fužinarjev, ki tam žreblje delajo in da bo tak človek rad opravljal dotični potrebni posel za kakih 100 gld. na leto. Treba bi ga bilo samo prej poslati v Ljubljano h kakemu ključavničarju. To je trdil gospod Hrasky povse resno in skoraj sem mu moral verjeti, ker drugih podatkov nisem imel. Pozneje, ko je bil prvi proračun v znesku 30.000 gld. dovoljen, sem zopet šel k njemu in ga prosil: Povejte mi kot resen mož, koliko bo stala režija? In rekel je: 200 gld. bo treba za mašinista in še 200 gld. za druge potrebe. Jaz mu nisem verjel in sem mislil, da bodo vzdrževalni troški najbrž vsekako znašali nekoliko več, ali da bi utegnili znašati toliko, kakor je pozneje izračunil, tega vendar nikakor ne bi bil mogel misliti. Šele v zadnjem trenutku je namreč prišel s pravo barvo na dan in je rekel, da bode Ambruški vodovod prvi te vrste in da je zato zamolčal, koliko bodo znašali vzdrževalni stroški. (Poslanec dr. Papež: — Abgeordneter Dr. Papež: „Cujte!“) Tedaj šele je rekel, da bo treba za mašinista 600 gld., za pomočnika 400 gld., za mazila 200 gld. in za slučajne pokvare 200 gld., torej najmanj 1400 gld. na leto. Gospôda moja, jaz sem se ustrašil teh velikanskih stroškov in sem v prvem trenutku spoznal, da takega bremena interesenti ne morejo prevzeti, temveč da če jim damo vode, jim vzamemo kruh. Vsled tega sem jim s tovarišema Povšetom in Kosačkom naravnost razložil, kako stvar stoji ter rekel,

naj storiijo, kar hočejo. Okoli 70 jih je bilo proti in le trije za in tako je prišlo, da se je ta zgradba opustila, kar iz srca obžalujem. To je nekako zakrivil gospod Hrasky — s kakim namenom, tega ne vem.

Kar se tiče predloga gospoda poslanca dr. Papeža, bi ga podpiral, ker pa že naprej čutim, da bo padel, prosim pa vsaj, da se sprejme predlog gospoda poslanca dr. Schafferja, naj se cela stvar vrne finančnemu odseku.

Ni treba, da bi finančni odsek takoj v prvi seji že poročal, to lahko stori pri proračunu deželnega zaklada in mogoče je, da se potem nekoliko zvišati kredit za male vodnjake, morda za 1000 gld. ali še za več, ako bo proračun pokazal kaj prebitka.

Iz teh vzrokov podpiram predlog gospoda poslanca dr. Schafferja za slučaj, ako pade predlog gospoda dr. Papeža.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Pichthenberg :

Wünscht noch jemand der Herren das Wort?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Dies ist nicht der Fall und ich bitte daher den Herrn Berichtstatter das Wort zu ergreifen.

Poročevalec Globočnik :

Debata je pokazala, da je visoka zbornica jedina v tem, da Suha Krajina potrebuje pomoči gledé preskrbovanja z dobro pitno vodo. Od vseh častitih gospodov govornikov so se čule prijazne besede in se je izražala naklonjenost za Suho Krajino, in torej mislim, da je resolucija, katero imam čast zastopati in katero je sklenil upravni odsek, taka, da jej visoka zbornica prav lahko pritrdi, kajti tudi ona tendira pospeševanje vodovodne naprave za Suho Krajino. Ta resolucija ima namen, pred vsem sprožiti primeren načrt in primeren proračun in mislim, da je to pravilno. Pred vsem si moramo biti jasni, kaj bomo napravili in za katere troške, in potem nam bo šele gledati na to, da se preskrbé dotične svote. Zaradi tega se mi zdi predlog gospoda poslanca dr. Papeža neprimeren, da bi se kar sedaj že v namen preskrbovanja Suhe Krajine z vodo dovolil znesek 10.000 gld., zlasti, ker je to neprimerno velika svota, o kateri bi pač prej bilo treba posvetovanja v finančnem odseku in gotovo so vsega uvaževanja vredne besede gospoda poslanca Hribarja, ki je svaril pred prenatrjenjem pri dovoljevanju tako velikih svot.

Tudi drugi del predloga gosp. poslanca dr. Papeža, namreč da bi se že v enem letu izvršila vsaj zgradba enega vodnjaka, se mi ne zdi dovoljen, kajti težko je dovoliti veliko svoto za vodnjak, o katerem se ne ve, kako se bo napravil, ali po načrtu Hraskyjevem, ali po načrtih za dalmatinske vodnjake; po prvem načrtu stane vodnjak manj, po drugem načrtu pa bi, kakor smo slišali, lahko povzročil stroškov 10.000—40.000 gld.

Gledé predlogov gospodov poslancev dr. Schafferja in dr. Papeža ne govorim v imenu upravnega odseka, ampak izražam samo svoje mnenje in zoper predlog gospoda poslanca dr. Papeža izražam v svojem imenu, da se mi ne zdi uvaževanja vreden in mislim, da naj bi se visoka zbornica ne podala v predlagano stvar. Kar se pa tiče predloga gospoda poslanca dr. Schafferja, bi pa mislil, da se lahko sprejme, če bi se hotelo ravno v finančnem odseku napraviti natančne načrte in določiti obseg, do kako daleč naj bi segali projekti, ki bi se imeli drugo leto visoki zbornici predložiti.

Torej jaz vnovič priporočam resolucijo upravnega odseka visoki zbornici v sprejem.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Pichthenberg :

Wir schreiten nunmehr zur Abstimmung.

Zunächst bitte ich über den Antrag des Herrn Abgeordneten Dr. Schaffer abzustimmen, da sich demselben auch der Herr Abgeordnete Dr. Papež angeschlossen hat.

Ich ersuche die Herren, welche diesem Antrage zustimmen, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Angenommen und hiemit entfällt die Abstimmung über die übrigen Resolutionen.

Wir gelangen nun zu Punkt :

14 Ustno poročilo upravnega odseka gledé uvrstitve občinske ceste, ki se odcepi od Podkorenske državne ceste pri Podvinškem znamenju na Mošnje med okrajne ceste v cestnem okraju Radolica (k prilogi 44.)

14. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses, betreffend die Einreihung der von der Würzner Reichsstraße beim Podweiner Bildstock abzweigenden, nach Möschnach führenden Gemeindestraße in die Kategorie der Bezirksstraßen im Straßenbezirk Radmannsdorf (zur Beilage 44.).

Poročevalec Globočnik :

Županstvo občine Mošnje vložilo je prošnjo, da bi se dve občinski cesti uvrstili med okrajne ceste, namreč občinska cesta, ki vodi od Podvinškega znamenja do Mošenj, in občinska cesta, ki vodi od znamenja sv. Vida ob Podkorenski državni cesti na Brezje. V takih stvareh je pred vsem treba, da se, predno jih deželni zbor v rešitev vzame, zaslisi okrajni cestni odbor, in zato se je tudi ta prošnja izročila okrajnemu cestnemu odboru radovljiškemu, da se o njej posvetuje in izrazi svoje mnenje, ob enem pa tudi predloži zapisnik dotične seje cestnega

odbora, v kateri se je cestni odbor izrekel za uvrščenje omenjenih občinskih cest med okrajne ceste. Okrajni cestni odbor pa dosedaj temu naročilu ni ustregel, kajti on ni poslal zapisnika seje cestnega odbora, iz katerega bi bilo razvidno, da se je cestni odbor posvetoval o tej zadevi in napravil kake mero-dajne sklepe. Cestni odbor je pa pač poslal neko poročilo, v katerem pravi, da je radovljiški cestni odbor pač sklenil, da se občinska cesta od Podvinskega znamenja do Mošenj uvrsti med okrajne ceste, ne pa občinska cesta od znamenja sv. Vida ob Podkorenski državni cesti do vasi Brezje, in v tem poročilu sklicuje se na neki sejni zapisnik, katerega je že prej predložil, v katerem pa o tem, kar bi imel cestni odbor sklepati, ni zapisan nikak sklep. Govor je bil o eni teh občinskih potov, namreč o občinski cesti, ki vodi od Podvinskega znamenja do Mošenj, ali tu je bilo le sprejeto neko naročilo, da se občina Mošnje opozori na to, da tisto občinsko cesto spravi v tak stan, da bo sposobna za sprejetev med okrajne ceste, ampak končnega sklepa, ali se občinska cesta od Podvinskega znamenja do Mošenj priporoča za uvrstitev med okrajne ceste, ni najti v tem zapisniku. Ravno tako ni v tem zapisniku najti nobenega sklepa gledé občinske ceste od znamenja sv. Vida do vasi Brezje.

Z ozirom na to zdele so se upravnemu odseku dosedanje pozvedbe deželnega odbora pomanjkljive, in potrebno je, da se nekoliko dopolnijo, in vsled tega v imenu upravnega odseka predlagam:

„Visoki deželni zbor skleni:

Predlogu deželnega odbora, priloga 44, se za sedaj ne pritrjuje, in se deželnemu odboru naroča dopolnitev potrebnih poizvedovanj in priprav, in poročanje v prihodnjem zasedanji.“

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Riedtenberg :

Wünscht jemand das Wort zu ergreifen?
Der Herr Abgeordnete Povše hat das Wort.

Poslanec Povše :

Visoki zbor!

Ravna se tukaj pač za malenkostno progo, ki naj bi se uvrstila med okrajne ceste, kajti nje dolžina znaša samo 730 metrov, torej komaj $\frac{3}{4}$ km. Jaz seveda ne morem soditi, v koliko je prošnja utemeljena, ali to vem, da je k nam prišel dotični akt, o katerem gospod referent upravnega odseka navaja, da ni razvideti, da bi bil cestni odbor Radovljiški izrekel se za uvrstitev. Pri seji upravnega odseka se spominjam, da je bilo o tem govor, da je načelnik cestnega odbora izdal to izjavo, toda iz poročila deželnega odbora, podpisanega od gospoda deželnega glavarja, ki vodi referat o cestnih zadevah, je pa razvideti, da je bil okrajni cestni odbor pozvan, da se izrazi toliko o tej cesti, o kateri se je sedaj ravno razpravljalo, kakor o cesti na Brezje. Iz tret-

jega odstavka poročila deželnega odbora je razvidno, da je cestni odbor poročal, da je to stvar razpravljaj v seji dné 24. marca 1. 1897., in se izrekel za uvrstitev kratke cestne proge, vodeče od Podvinskega znamenja do stare šole v Mošnjah med okrajne ceste. Nasprotno pa je v isti seji okrajni cestni odbor Radovljiški za sedaj odklonil, da bi se med okrajne ceste uvrstila tudi občinska cesta na Brezje. Odkrito rečem, vprašal sem gospoda deželnega glavarja in on pravi, da je temu tako, da je deželni odbor dobil pritrđilno izjavo gledé uvrstitve te ceste med okrajne ceste z ozirom na to, da je ta proga tako kratka in iz besedila izjave cestnega odbornika gospoda Robleka je soditi, ker pravi: „Županstvo naj spravi to cesto v tako stanje, da se bo zamogla sprejeti med okrajne ceste“, da je vendar-le moral priznati okrajni cestni odbor potrebo in soglasje, da se ta kratka proga uvrsti med okrajne ceste.

Iz vseh teh razlogov prosim, da obvelja predlog deželnega odbora.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Riedtenberg :

Zum Worte hat sich gemeldet der Herr Landeshauptmann Detela.

Deželni glavar :

(S poslanskega sedeža. — Vom Abgeordnetenſitze.)

Izprosil sem si besedo, da tukaj konstatujem, da je okrajni cestni odbor Radovljiški s sklepom določil, da se dotična proga uvrsti med okrajne ceste. Ko je dné 24. novembra 1896. županstvo v Mošnjah predložilo dotično svojo prošnjo, je bilo tudi že od načelnika cestnega odbora pristavljeno, da se cestni odbor s to prošnjo strinja. Ker je pa načelnik cestnega odbora Radovljiškega ob enem tudi župan občine Mošnje, je deželni odbor vrnil prošnjo cestnemu odboru in zahteval, da naj predloži pravilni sklep cestnega odbora in to se je tudi zgodilo. Dné 24. marca 1897. je cestni odbor o tej stvari sklepal in sklenil je — če se prav spominjam, nečem pa to ravno trditi — eno g l a s n o, da se proga uvrsti med okrajne ceste in ker govoré tudi vsi drugi razlogi za uvrstitev te kratke proge med okrajne ceste, sem bil mnenja, da naj bi se stvar ne zavlačevala še dalje, kajti važno je, da občina še letos prične s popravilanjem ceste in to pa bo le tedaj mogoče, ako bo imela zagotovilo, da bo cesta tudi res sprejeta med okrajne ceste. Torej, ako se stvar odloži, izgubi se celo leto.

Omenjam, da je pri celi zadevi interesiran edino le cestni odbor Radovljiški in če je ta z uvrstitvijo zadovoljen, potem ne vem, zakaj bi visoka zbornica zadrževala stvar, ki je popolnoma jasna.

Prosim torej, da bi visoka zbornica pritrđila nasvetu deželnega odbora.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Riedtenberg :

Der Abgeordnete Herr k. Rath Murnif hat das Wort.

Poslanec ces. svetnik Murnik:

Visoki zbor!

Meni je ta črta, za katero se gre, jako dobro znana in iz vse obravnave, ki se je danes vršila, razvidim, da niti upravni odsek, niti nobeden gospodov poslancev ni proti nasvetu deželnega odbora. Iz obravnave je pa razvidno, da dva častita gospoda predgovornika sklemeta iz drugih premis, kakor pa sklepa upravni odsek. Upravni odsek je, kakor sem jaz razumel gospoda poročevalca, na tem stališči, da se iz predloženih mu aktov ne more razvideti, da je okrajni cestni odbor o stvari res obravnaval; prečastiti naš gospod deželni glavar, kateremu so te razmere in gotovo ves akt popolnoma dobro znane, pa pravi, da se dobro spominja, da se je dotično sklepanje cestnega odbora že vršilo. Tu imamo torej nekako nasprotje. Gledé takega nasprotja se pa pri obravnavi v visoki zbornici sami ne more tako lahko dognati, ali so podlage, na katere se naslanja nasvet upravnega odseka, prave ali ne, marveč bi to vprašanje ostalo nerešeno. Ker je pa vendar nekako čudno, ako bi se potem reklo, da upravni odsek pri svojem sklepanju ni vsega uvaževal, kar je prišlo v poštev — in tega vendar nikdo ne more misliti in verjeti, posebno zato ne, ker se nikdo ni proti tej cesti izrekel — zato mislim, da bi ustrezalo ne le upravnemu odseku, ampak tudi častitim gospodom predgovornikom, ki so se zavzemali za predlog deželnega odbora, ako predlagam, da se poročilo deželnega odbora zopet izroči upravnemu odseku z naročilom, da o njem vnovič obravnava in v eni prihodnjih sej zopet poroča visoki zbornici.

Nasvetujem torej:

„Visoki deželni zbor skleni:

Poročilo deželnega odbora gledé uvrstitve občinske ceste, ki se odcepi od Podkorenske državne ceste pri Podvinskem znamenju na Mošnjé, med okrajne ceste v cestnem okraju Radovljica se vrne upravnemu odseku, da zopet obravnava in poroča o tej stvari.“

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Liedtberg:

Ich ersuche die Herren, welche den Antrag des Herrn Abgeordneten Murnik unterstützen wollen, sich zu erheben.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Der Antrag ist genügend unterstützt und steht daher in der Debatte.

Wünscht noch jemand das Wort zu ergreifen?

(Ničé se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Da dies nicht der Fall ist, so bitte ich den Herrn Berichterstatter das Wort zu ergreifen.

Poročevalec Globočnik:

Tukaj se gre res le za mali kos ceste v dolžini 730 m, ali to nas, gospôda moja, ne more motiti,

da bi mi od glavnega principa odjenjali, od principa, da mora, predno se kaka cesta uvrsti med okrajne ceste, primerno zaslišan biti okrajni cestni odbor in da mora cestni odbor podati svojo izjavo na tak način, da je pravilen in dokazan pred visoko zbornico. To se tukaj ni zgodilo, vsi akti so bili upravnemu odseku predloženi in nobene dvojbe ni, da stvar stoji tako, kakor sem jo jaz naslikal. Odveč bi bilo, ako bi se zadeva vnovič odkazala upravnemu odseku, da bi vnovič o njej odločeval in se o njej posvetoval. Stvar je dognana, upravni odsek je imel v rokah vse akte in tudi dotični poročevalec je bil gledé cele zadeve popolnoma poučen. Jaz popolnoma ostanem pri prejšnjih besedah, da tukaj ni predloženega nobenega zapisnika cestnega odbora Radovljiškega, iz katerega bi bilo razvidno, da se je izrekel za uvrstitev ene ali druge teh cest med okrajne ceste. Tukaj v aktih drugega nimam, kakor poročilo okrajnocestnega odbora Radovljiškega z dné 26. majnika 1897. V tem poročilu je pač izrečeno, da je cestni odbor Radovljiški za uvrstitev Mošenjske ceste mej okrajne ceste, ali to ni nikak dokaz z zapisnikom, v zapisniku od 24. marca 1897. pa nič drugega ni zapisano, kakor predlog člana Robleka, katerega sem že prej citiral, in kar se tiče druge ceste, ravno tako ni nič omenjenega. Zapisnik z dné 24. marca 1897. je tukaj, pa v njem se ni nikakor izrekel okrajni cestni odbor gledé teh cest. Stvar je torej danes popolnoma jasna, in mi moramo vedno stati na stališču, da ima najprej okrajni cestni odbor izreči svoje mnenje, in to mnenje mora biti dokazano s predložitvijo dotičnega sejnega zapisnika. To pa ne bo bolje dokazano, ako se stvar zopet odkaže upravnemu odseku.

Zato mislim, da je nepravilno in nepotrebno, ako bi se stvar še enkrat izročila upravnemu odseku, in torej vstrajam pri svojem prvotnem predlogu.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Liedtberg:

Wir schreiten nunmehr zur Abstimmung, und zwar zunächst über den Antrag des Herrn Abgeordneten Murnik, daß der Gegenstand an den Verwaltungsausschuß rückgeleitet werde.

Ich ersuche die Herren, welche dem Antrage zustimmen, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag des Herrn Abgeordneten Murnik ist angenommen und somit entfällt die Abstimmung über den Ausschussantrag.

Der nächste Punkt der Tagesordnung ist:

15. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji občinskega zastopa Vrhiškega za razdružitev občine Vrhnika v tri samostojne občine (k prilogi 45.).

15. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über eine Petition der Gemeindevertretung

**von Oberlaibach um Theilung der Gemeinde
Oberlaibach in drei selbständige Gemeinden
(zur Beilage 45.).**

Poročevalec Globočnik:

Visoki deželni zbor!

Občina Vrhniška je vložila prošnjo, da bi se sedaj obstoječa občina Vrhnika razdelila v tri samostojne občine, in sicer v občino Vrhnika, katera bi obsegala katastrske občine Blatnobrezovico, Vrhnika, Stara Vrhnika, Velika Ligojna in Vrd s 5179 prebivalci in s 15.246 gld. predpisanega davka; drugič v samostojno občino Zaplana, obstoječo iz katastrske občine Zaplana s 421 prebivalci in z 853 gld. 40 kr. predpisanega davka, in tretjič v občino Podlipa, obstoječo iz katastrskih občin Podlipa in Žažar s 449 prebivalci in z 921 gld. 62 kr. predpisanega direktnega davka. Iz stališča justične in finančne uprave ni nobenega ugovora proti tej razdružitvi, ker bi se izvršila po mejah katastrskih občin in farnih in šolskih okrajev, toda iz drugega stališča pa je c. kr. deželna vlada nasprotovala tej razdružitvi.

Z dopisom z dné 9. januarija 1898., št. 15.168, je namreč deželna vlada se izrekla zoper to razdružitev zato, ker tako malim občinam ni na razpolaganje primerna inteligenca in tudi niso na razpolaganje primerna gmotna sredstva; in ker se je torej bati, da bi te male občine ne mogle ustrezati svojim dolžnostim in bi zlasti ne mogle izvrševati izročenege področja. Gledé troškov je visoka vlada poudarjala, da bi upravljanje občinskih del provzročilo tem malim občinam po 30—40% doklade, kar bi jih pa vendar prehudo zadelo, in iz teh razlogov se je visoka vlada izrekla proti tej razdružitvi.

Deželni odbor je uvaževal te razloge in se je pridružil mnenju visoke vlade, pa tudi v upravnem odseku je isto mnenje prevladalo, in zato si usojam v imenu upravnega odseka staviti predlog:

„Visoki deželni zbor skleni:

Po občinskem zastopu Vrhniškem izročena prošnja za razdružitev občine Vrhnike v tri samostojne občine Vrhnika, Podlipa in Zaplana se odkloni.“

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Pichthenberg:

Der Herr Abgeordnete Jelovšek hat das Wort.

Poslanec Jelovšek:

Visoki zbor!

Podobčina Zaplana leži visoko nad Vrhniko, namreč najmanj 200 m višje. Razmere so tam popolnoma drugačne kakor pri nas. V Zaplani so samo poljedelci, živinorejci, ki imajo čisto druge interese, kakor Vrhničani, ki prebivajo v ravnini, deloma na močvirji ter imajo drugačna polja. Te različne raz-

mere so krive, da se šestokrat v občinskem odboru pojavljajo razna mnenja in prepiri, in to je bil vzrok, da je 1. 1892. občinski odbor enoglasno sklenil, da se občina Vrhnika razdruži v tri samostojne selske občine, namreč v občine Vrhnika, Zaplana in Podlipa. V dotični seji leta 1892., v kateri se je, kakor rečeno, enoglasno sklenila omenjena razdružitev, bilo je navzočih 36 odbornikov, in sicer iz vseh treh interesiranih krajev, iz Vrhnike, Zaplane in Podlike in ako so ti možje, ki gotovo najbolj poznajo razmere, vsi enoglasno se izrekli za razdružitev, smemo biti prepričani, da je ta razdružitev res nujno potrebna.

Pa morda bi kdo utegnil ugovarjati, da se je občinski odbor prenaglil s tem svojim sklepom. Gospôda moja, to ni res, kajti leto za letom se je na novo poudarjala ta potreba in leto za letom se je zahtevalo, da županstvo vse stori, da se razdružitev doseže.

Gospod referent sicer trdi, da bi tako male občine, kakor bi bili občini Zaplana in Podlipa, ne bi mogle uspevati. Ali, gospôda moja, to ni res, da bi ne mogle uspevati, vsaj uspevajo tudi druge, ravno tako velike, ali pa še manjše občine. Dovolil bi si citirati samo nekatere take občine, ki izvrstno uspevajo, kajti nobena izmed njih ne plačuje nad 15% doklade, ampak vse imajo manjše doklade.

Ozreti se hočem samo na tri okraje, na Kamniški, Kočevski in Litijski okraj.

Tako imate n. pr. v Kamniškem okraju občino Dragomel s 184 prebivalci, ki nima niti 10% doklade; potem občino Rašica s 191 prebivalci in okolo 10% doklado; dalje občino Suhadole z 232 prebivalci in manjšo kakor 15% doklado; potem občine Volčji-potok z 233 prebivalci, Depalavas z 235 prebivalci, Nasovče z 257 prebivalci, Kapljas z 283 prebivalci. Vse te občine imajo manj kakor 15% doklade. Istotako imajo manjše doklade občine Spodnje Koseze s 364, Lukovica s 390, Rafolče s 364, Homec s 440, Hruševka s 375, Klanec s 317, Križ s 382, Lahovče s 421, Šmartno s 433 in Podgorje s 402 prebivalca.

Torej pogledjte, gospodje, samo v Kamniškem okraju imate 17 še manjših občin, katerih nobena nima več kakor 15% doklado.

Pa da ne bo kdo rekel, da ima samo Kamniški okraj takih občin, pogledjmo v Kočevski okraj.

Tam imate občine Križnavas z 217 prebivalci, Luče z 230, Muljava z 267, Tiefenbach s 320, Draga s 328, Dedendol z 327, Gorenjavas s 363, Velikepece s 253, Podboršt s 287 in Hudo celo sam s 155 prebivalci; dalje občini Prapreče z 236 in Radohovavas s 325 prebivalci.

Torej tudi v Kočevskem okraju imate dvanajst občin, ki štejejo vse manj prebivalcev, kakor Zaplana ali Podlipa, nekatere celo komaj eno četrtingo in vendar tudi izmed teh občin nima nobena nad 15% doklade.

In pogledjmo, ali ni takih občin n. pr. tudi v Litijskem okraju. Tu imate občino Češnjice s 366

prebivalci, Zagorico s 369 in Višnjogoro s 384 prebivalci.

Skupaj imate torej tukaj samo iz treh okrajev 32 občin, katere se vse gledé števila prebivalcev ne morejo meriti z občinama, oziroma sedanjima podobčinama Zaplana in Podlipa. Mislím, da je s tem odločno ovržena trditev gospoda referenta, da bi te dve občini ne mogli, ako bi samostalni postali, izhajati. In kakšna bi bila davčna zmožnost dotičnih prebivalcev? V tem oziru pride v poštev njihovo gmotno stanje in to je jako dobro. Tako imajo posestniki v Zaplani po 15, 20 in 30 glav goveje živine, imajo gozde, lepe travnike in deloma lepa polja. Če je torej gmotno stanje občanov tako dobro, potem se pač ni bati, da bi se občine ne mogle vzdržavati.

Tudi kar se tiče šolske izobražbe se gospod referent moti. Ko sem jaz še v šolo hodil, vem, da so bili fantje iz Žažarja, torej iz najmanjše teh vasi, na ljubljanski realki in istotako jih je bilo iz Zaplane več v gimnaziji. Torej tudi pomisleki gledé šolske izobražbe ne veljajo. (Poročevalec Globočnik: — Berichterstatter Globočnik: „O šolskih stvareh nisem ničesar trdil!“) Prosim, gospod referent je govoril o pomanjkanju inteligence.

Sicer pa moram še nekaj omeniti. Če je obče morda tudi resnično, da manjše občine težko izhajajo, vendar mislim, da v konkretnih slučajih nikakor ne gre prezirati posebnih razmer in gotovo je, da bi napačno sodil, kdor bi rekel, da nikjer ni primerno, kar je morda tu ali tam neprimerno. V tem oziru se spominjam neke pravljice in dovolite mi, gospodje, da jo povem.

V neki vasi je živel kovač, ki je imel suho in skopo soprogo. Ta skopa ženska mu je slabo kuhala, same nezabeljene žganjce in kislo zelje in tako je nazadnje prišlo, da je revež opešal in obolel, da ni mogel več delati. Soproga je šla k zdravniku — recimo h kakemu okrožnemu zdravniku Kranjskemu — ter ga vprašala za svét, in zdravnik, ki je razmere poznal, svetoval ji je, da naj možu vsak dan dá klobaso, potem pa zabeljene žganjce in zelje, in rekel je, da bo mož potem kmalu ozdravljen. In res, mož je kmalu okreval in zopet postal popolnoma zdrav. Ali slučaj nanese, da je kmalu potem zbolel nek sosed krojač. Žena njegova, hoteč si nekaj prištediti, ni šla k zdravniku, temveč pride sosedo vprašat, kako naj leči moža in ta ji pravi, veš kaj, nič ne hodi k zdravniku, ampak daj možu vsak dan eno klobašo in pa dobro zabeljene žganjce s kislim zeljem. Žena jo vboga, leči moža s klobasami in zabeljenimi žganjci in — mož čedalje bolj hira, želodec mu postaja čedalje slabši in nazadnje umrè. In ko je umrl, pride uboga žena k sosedu in pravi: Slabo si mi svetovala, mož je umrl na tvojih zdravilih. Ta pa je rekla: Mislila sem, da mora to vsakemu pomagati, ne samo kovaču. In gospod referent, gospoda moja, ravno tako misli, namreč, da kar v enem kraju ni primerno, tudi ne more primerno biti v drugem kraju in vendar odločujejo v vsakem slučaju razmere in te so pa lahko jako različne. Kako velike

so n. pr. razlike med Gorenjskimi, Dolenjskimi in Notranjskimi občinami in kako velike razlike pa lahko zopet obstojé med posameznimi občinami enega in istega okraja in torej ne gre, jih vseh po enem kopitu meriti.

Vsled tega torej, ker sem popolnoma prepričan, da pomisleki visoke vlade in deželnega odbora niso pravi in so premalo tehtni, usojam si predložiti visoki zbornici načrt zakona, katerega naj bi izvolila sprejeti. Glasi se sledeče:

Zakon

z dné

veljaven za vojvodino Kranjsko,

o razdružitvi občine Vrhnika v tri samostojne občine.

Po nasvetu deželnega zbora Svoje vojvodine Kranjske ukazujem tako:

§ 1.

Sedajna selska občina Vrhnika v političnem okraju Ljubljanska okolica se razdruži v tri samostojne selske občine, ter se ustanové selske občine: Vrhnika obstoječa iz katasterskih občin Nova Vrhnika, Blatnabrezovica, Stara Vrhnika, Velika Ligojna in Verd, iz davčne občine Zaplana samostojna selska občina Zaplana in iz davčnih občin Podlipa in Žažer pa samostojna selska občina Podlipa.

§ 2.

Mojemu ministru za notranje stvari je naročeno, da izvrši ta zakon.

Gesetz

vom

wirksam für das Herzogthum Krain,

betreffend die Theilung der Gemeinde Oberlaibach in drei selbständige Ortsgemeinden.

Ueber Antrag des Landtages Meines Herzogthumes Krain finde Ich anzuordnen, wie folgt:

§ 1.

Die derzeit bestehende Ortsgemeinde Oberlaibach, im politischen Bezirke Umgebung Laibach, wird in drei selbständige Ortsgemeinden getheilt und es werden constituirt die Ortsgemeinde Oberlaibach bestehend aus den Katastralgemeinden Neu-Oberlaibach, Blatnabrezovca, Alt-Oberlaibach, Velka Ligojna und Verd, aus der Steuergemeinde Zaplana die selbständige Ortsgemeinde Zaplana und aus den Ortsgemeinden Podlipa und Žažer die selbständige Ortsgemeinde Podlipa.

§ 2.

Mit dem Vollzuge dieses Gesetzes ist Mein Minister des Innern beauftragt.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Riechtenberg.

Ich ersuche die Herren, welche den Antrag des Herrn Abgeordneten Jelovšek unterstützen wollen, sich zu erheben.

(Se podpre. — Wird unterstützt.) Der Antrag ist genügend unterstützt und steht daher in der Debatte

Wünscht noch jemand das Wort zu ergreifen?

Der Herr Abgeordnete Dr. Tavčar hat das Wort

Poslanec dr. Tavčar.

Visoka zbornica! Ker je prečastiti predgovornik gospodu poročevalcu upravnega odseka nekako očital, da je celo stvar površno vrgel v koš in da je torej tudi njegovo poročilo bilo površno in slabo, zadeva to očitaneje takorekoč tudi mene, ker sem v imenu deželnega odbora napravil jednako poročilo in je torej po mnenju prijatelja Jelovškega tudi to poročilo površno in slabo. Zategadelj čutim v sebi dolžnost, gospodu predgovorniku nekoliko odgovarjati, dasiravno sem mislil, da bo on svoj predlog nekoliko boljše utemeljil, kakor se mu je to ravnokar posrečilo.

Gospôda moja, jaz nisem časten član Vrhniški (Poslanec Lenarčič: — Abgeordneter Lenarčič: „Tudi nikoli ne boš!“), tega mi pa vendar tudi nihče ne more očitati, da bi ne nosil dobrega srca nasproti Vrhniki, kar sem še nedavno pokazal s tem, da sem — dasiravno ne iz polnega prepričanja — glasoval za to, da se vas Hrib inkorporira trgu Vrhniškemu. Mislil sem pa, da ta dobrota, ki sem jo letos Vrhniki izkazal, tudi zadošča za letos in da bi bilo dobrote preveč, ako bi na podlagi takega utemeljevanja glasoval za zakon, katerega je nasvetoval prijatelj Jelovšek in katerega bo bržkone podpiral prijatelj Lenarčič (Poslanec Lenarčič: — Abgeordneter Lenarčič: „Gotovo!“), katera oba jednako ljubim in rad imam.

Pa naj preidem k stvari!

Visoka zbornica! Jaz stojim na stališči, da priznavam, da dostikrat lahko nastane potreba, da se mora kaka velika občina razdružiti in da to v mnogih slučajih nujno zahtevajo krajevne razmere. Ali na drugi strani pa si ne smemo prikrivati fakta, da se je takorekoč pri nas nekako ukoreninilo, da smo preradodarni z razdružitvami. Gospôda moja, ogledjte si nekoliko tiste male občine! Po nekod so razmere postale že tako neznosne, da utegne še priti čas, ako jim bomo hoteli odpomoči, ko nam bo treba na to misliti, da se občinski zakon, ki prepoveduje, da se občine ne smejo siliti, da bi se združevale, spremeni v tem zmislu, da se ta prepoved razveljavi in da se bodo male občine, ki same ne morejo izhajati, lahko prisilile k združitvi, da bodo mogle obstati in zadoščati svojim nalogam.

Povdarjam, da me v celi stvari ne vodijo nikake antipatije proti Vrhniki, vodi me pa misel, da če se posvetujemo o tem zakonu, opravljamo prav

za prav silno prazno delo. In če se tudi prijatelju Jelovšku posreči, da dobi potrebno število glasov za svoj zakon, mu vendar lahko že naprej povem, da je bilo vse samo prazno delo, kajti ako prečitate prepričevalno izjavo vladino o tej stvari, uverili se bodeste takoj, da ni najmanjšega upanja, da bi sedanja vlada načrt zakona hotela predložiti v Najvišjo sankcijo. Delo bo vsekako ostalo brez sadu in trudili smo se za golo teorijo.

Sicer pa v drugem tudi mislim, da gospod predgovornik ni zadostno utemeljil svojega predloga. Glavni argument njegov je bil to, da je rekel: Ozirajte se po deželi in videli bodeste, koliko je občin v Kamniškem, Litijskem in Kočevskem okraju, ki so še mnogo manjše gledé števila prebivalcev, kakor bi pa bili novi občine Zaplana in Podlipa. To je žalibog resnica, ali s prečitanjem tistega seznamka stvar še ni rešena, marveč bi jaz gospodu predgovorniku toplo na srce pokladal, naj pride, kadar bo imel kaj časa, v deželni odbor in naj tam pregleda letne proračune, ki jih postavljajo te male občine in pri tej priliki bo izprevidel, da morajo take malenkostne občine, samo da spravijo za župana tistih 60 ali 80 gld. skupaj — kajti to je večinoma res izdatek — plačevati po 50, 60, 70 % doklade. To je nekaj, česar se mora človek ustrašiti in le bati bi se bilo, da se kaj takega ne zgodi tudi pri Zaplani in Podlipi.

Torej ne samo število prebivalcev je mero-dajno, temveč merodajno je tudi gospodarjenje, katero se pa pri takih malih občinah ne more izvrševati tako, kakor bi bilo želeti. Kakor je dandanes delokrog občin obširen, je po mojem mnenju vsaka občina, ki šteje pod 1000 prebivalcev, mrtva in nesposobna za javno delovanje in po žalostnih skušnjah, ki jih imamo, po mojih mislih nikakor ne kaže, še v bodoče pomnoževati števila dosedanjih takih malih občin. Kar se tiče poslovanja takih občin, je vendar jasno, da občina nima samo skrbeti za primeroma nizko plačo županovo, temveč tudi za ubožce, za šolo in druge stvari, da pa občina s 400 prebivalci za reveže, za šole itd. skoraj nič storiti ne more, to je menda vendar jasno, kakor beli dan.

In končno bi še nekaj omenil, namreč, da se mi utemeljevanje gospoda predgovornika s tisto pravljico zdi jako nesrečno. Jaz bi častite gospode, ki so navzoči in ki niso krojači, vprašal, ali kdo veruje, da je že kedaj na Slovenskem poginil kak krojač, ker se je preobjedel klobas in zabeljenih žganjcev? Tacega krojača jaz ne poznam in tudi prilika s kovačem ni primerna, kajti žena je šla zdravnika vprašat, kaj naj s svojim možem napravi in zdravnik jej je rekel, da naj mu dá mesene klobase in zabeljene žganjce s kislim zeljem. Dobro. Če bi se pa bil zdravnik ravnal po nasvetu gospoda predgovornika, bi jej ne bil smel reči: Pojdi in daj možu klobas in žganjcev, temveč reči bi jej moral: Pojdi in ločita se. Na to sredstvo se pa Vrhniški gospod župan ni skliceval in zato mislim, da tudi ta prilika ni bila umestna.

Glavni argument pa, ki govori proti predlogu gospoda predgovornika, je, kakor rečeno, ta, da

zakon nima upanja, da bi se potrdil in zato pa bi bilo škoda, ako bi se izgubljal s to stvarjo dragi čas.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Pichthenberg.

Der Herr Abgeordnete Lenarčič hat das Wort.

Poslanec Lenarčič:

Visoka zbornica! Deželni odbor nam tukaj navaja podatke deželne vlade, zakaj da ni primerno, da bi se občina Vrhnika ločila, in kot glavni argument se navaja, da imajo dotični kraji premalo prebivalcev in premalo inteligence. Gledé številke prebivalcev se faktumu ne dá ugovarjati, ker so dotični podatki uradni in so torej gotovo resnični. Da so še manjše občine v deželi, to je že gospod predlagatelj zakonskega načrta sam dokazal s številkami in torej meni ni treba o tem govoriti in istotako ne bom tukaj pretresoval, ali so razmere v dotičnih občinah ugodne ali ne, temveč omenil bi samo toliko, da je iz nekaterih številke posneti, da njihove doklade za občinske namene nikakor ne dosejajo onih, ki se plačujejo v Vrhniški občini. Dalje se sklicuje poročilo na pomanjkanje inteligence. Omenil bi le toliko, da posestniki Zaplanske občine večinoma v II. volilnem razredu volijo pri naših občinskih volitvah in tam so povsodi premožni kmetje, ki imajo obširna posestva in tudi inteligence imajo dovolj, kajti vedno imajo tudi v občinskem zastopu Vrhniškem odbornike in občinske odbornike pa moramo vendar smatrati za take ljudi, ki spadajo med inteligenco, in nobene dvojbe ni, da bi se izmed njih našli možje, ki bi prav lahko opravljali posel županov v taki mali občini.

Glavni argument, gospôda moja, zakaj težijo te občine po razdružitvi, je ta, da mislijo, da bodo potem ceneje izhajali, kakor dozdaj, in v tem oziru bi jim jaz pritrđil, zlasti kar se tiče oskrbovanja revežev. V naši Vrhniški občini se je namreč nekako udomačila navada, da ljudje, ki so se naveličali delati, polenijo in želijo živeti ob občinskih troških. Jaz mislim, da je malo vasi na Kranjskem, kjer so doklade za oskrbovanje ubožcev tako visoke, kakor na Vrhniku, kjer bi znašale nad 10%. Če se pa napravijo take majhne občine, ostala bo na sorodnikih tista dolžnost, da bodo reveže sami oskrbovali in ne več nakladali dotičnih bremen na rame drugih soobčanov. Občinski odbor Vrhniški je, kakor je že omenil gospod poročevalec, svoj sklep o razdružitvi storil soglasno. Pa predno je prišel do tega sklepa, se je ta stvar že večkrat razpravljala in nikoli ni bilo od nobene strani najmanjšega ugovora proti temu, da bi se občina razdružila. Razmere v sedanji Vrhniški občini niso take, kakor pri drugih velikih občinah. Vasi Zaplana in Podlipa sta tako oddaljeni, imata svoje posebnosti, to so zaokroženi kraji zase in jaz sem popolnoma prepričan, da bi kot samostojni občini prav lahko opravljali občinski posel.

Ne bom dalje govoril, ker vem, da moje priporočilo ne bo pomagalo in da bo večina glasovala za predlog upravnega odseka, vendar pa si usojam prositi častite gospode poslance, da bi glasovali za predlog tovariša Jelovška.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Pichthenberg:

Der Herr Landespräsident hat das Wort.

k. k. Landespräsident Excellenz Freiherr v. Hein:

Ich kann mich wohl darauf beschränken, auf jene Gründe hinzuweisen, welche in der Note der Landesregierung an den Landesauschuss zum Ausdruck gelangt sind und in der Beilage 45 eingehend dargestellt werden. Beifügen möchte ich nur noch Einiges mit Beziehung auf dasjenige, was heute für die Trennung vorgebracht wurde.

Es wurde wiederholt davon gesprochen, dass die aus der Gemeinde Oberlaibach auszuscheidenden Gemeindeglieder ganz divergierende Interessen haben und dass sich aus dieser Divergenz eine Collision ergebe, welche eine solche Trennung wünschenswert erscheinen lasse.

Jeder, der Oberlaibach und die dazu gehörenden, heute wiederholt genannten Landgemeinden kennt, wird zugeben, dass eine Homogenität der Interessen gewiß nicht in jeder Richtung vorhanden ist.

Diesem Uebelstande kann jedoch sehr leicht abgeholfen werden, wenn bei der Verfassung der Gemeindepräliminarien im Sinne des § 82 der Gemeindeordnung vorgegangen wird, welcher ja den weitesten Spielraum bietet, um den auseinanderlaufenden Interessen der einzelnen Gemeindeglieder entsprechend Rechnung zu tragen. In diesem Paragraphen ist entschieden die Möglichkeit gegeben, derartigen auseinanderlaufenden Interessen zu begegnen und dabei doch dasjenige, was allen in eine Gemeinde vereinigten Ortschaften gemeinschaftlich ist, zusammenzuhalten.

Ich glaube daher, dass die Anschauung der Landesregierung, wie sie in der erwähnten Note zum Ausdruck gebracht ist, ihre vollkommene Begründung hat, zumal ja von keiner Seite geleugnet werden kann, dass kleinere Verwaltungskörper entschieden eine verhältnismäßig viel größere Belastung der Bevölkerung mit sich bringen, als größere Körper. Sie werden zugeben, dass eine kleine Gemeinde, wenn sie nur in die Lage kommt, für eine einzige Familie in der Fremde draußen größere Erhaltungskosten aus dem Armenfonde auf sich zu nehmen, auf Jahre hin ruiniert ist. Bei größeren Gemeinden können solche Lasten gewiß leichter getragen werden.

Der Herr Abgeordnete Lenarčič hat allerdings gemeint, dass man bezüglich der Armenversorgung in Oberlaibach Ersparungen gewärtige. Das ist möglich, es können vielleicht Ersparungen eintreten; aber eines ist gewiß, dass die Armenversorgung unverhältnismäßig schlechter sein wird, wenn solche Ersparnisse gemacht werden.

Gerade heute — ich habe, wie ich glaube, vor vier Jahren, als es sich um die Trennung der Gemeinde Oberfeld von Wippach gehandelt hat, Gelegenheit genommen, hier im hohen Hause ebenfalls daraufhin zu weisen — gerade heute geht der Zug der Armengesetzgebung dahin,

die Armenversorgung auf eine breitere Grundlage zu stellen. Man will von den Gemeinden zu den Bezirken, von den Gerichtsbezirken zu den politischen Bezirken, und wie dies in Niederösterreich geschieht, sogar auf das Land übergehen, um die Armenversorgung gleichmäßig zu vertheilen. Hier aber in Krain sollen wir auf einmal von dem größeren Kreise der bestehenden Ortsgemeinde diese Lasten auf einen kleineren Kreis der einzelnen beteiligten Gemeindefractionen übertragen. Ich kann mir davon weder Segen für die Gemeinde, noch Gewinn für jene Armen versprechen, welche gezwungen sind, an die Hilfe ihrer Mitmenschen zu appellieren.

Kleine Gemeinden mit einer Steuerlast unter 1000 fl. müssen schon zu Umlagen von wenigstens 20, vielleicht 30 oder 40 % schreiten, um nur den Anforderungen der einfachsten Gemeindeadministration zu entsprechen, das, glaube ich, läßt sich doch nicht leugnen; denn umsonst amtiert ein Gemeindefecretär ganz gewiß nicht, und auch die usuelle Entlohnung der Bürgermeister in Form eines Pauschales für ihre effectiven Auslagen erreicht schon eine Ziffer, welche mindestens 10—15 % der Steuer beträgt, wenn die Gemeinden nur eine Umlage von 1000 fl. oder darunter, z. B. von 800 fl., wie im vorliegenden Falle, aufzuweisen haben.

Wenn also schon die Gemeinde-Umlagen von 20 bis 30 % hiefür aufbringen muß, was bleibt überhaupt noch übrig für die übrigen Zwecke der Gemeinde, für Straßen, für Armenversorgung, für sanitäre Vorkehrungen, denen sich ja die Gemeinde nicht entziehen kann? Da muß es zu Umlagen von 30, 40, ja 50 % kommen, wie wir sie auch im Ausweise des Rechenschaftsberichtes auf Seite 92, 93 u. s. w. finden, wo einzelne Gemeinden geradezu mit erschreckend hohen Ziffern erscheinen.

Ein weiteres Beispiel, wie hoch diese Umlagen sind, werden Sie finden, wenn Sie die Verhandlungen des steiermärkischen Landtages verfolgen. Im steiermärkischen Landtage kommt wiederholt die Frage der Bewilligung von Gemeindeumlagen zur Erörterung; da müssen oft Umlagen von 80, 90 und 100 % bewilligt werden, und zwar einzig aus dem Grunde, weil in Steiermark mit Ausnahme einiger Bezirke in Obersteier die Zerplitterung in kleine Ortsgemeinden außerordentlich groß ist. Ich will Ihnen nur einige Ziffern nennen, die mir gerade in Erinnerung sind.

Der politische Bezirk Radkersburg beispielsweise hat 103 oder 104 Ortsgemeinden, der politische Bezirk Waiz 127, der politische Bezirk Gills 85, der politische Bezirk Pettau über 100, und der politische Bezirk Marburg über 165 Ortsgemeinden. Das sind Gemeinden, die beiläufig so klein, ja vielleicht noch kleiner sind, als sich hier die Gemeinde Zaplana darstellt, Gemeinden, die ein sehr trauriges Bild der Administration darbieten. Diese Gemeinden sind nicht im Stande, in ihrem kleinen Kreise Gemeindevorsteher zu finden, welche die Gemeindegeschäfte selbst besorgen, und müssen daher zu Secretären greifen. Eine Gemeinde kann aber einen solchen Secretär nicht erhalten und würde daran finanziell zu Grunde gehen; die Gemeinden müssen sich also wieder associieren, es müssen sich 5, 8 oder auch 10 Gemeinden zusammen einen Secretär halten.

Wie sieht nun die Gemeindevirthschaft in einem solchen Falle aus? Dieser eine Secretär wandert die ganze Woche von einer Gemeinde zur anderen und amtiert für jede Gemeinde einen oder einen halben Tag. Er macht Berichte an die Bezirkshauptmannschaft, an den Bezirksauschuß und Landesauschuß, er fertigt die Viehpässe aus; die Vorsteher unterschreiben oder unterkreuzen alle diese Schriftstücke, dann geht der Secretär weiter und in circa acht oder zehn Tagen kommt er wieder in die erste Gemeinde zurück.

Was ist die Folge? Durch acht oder zehn Tage ruht die ganze Thätigkeit der Gemeindefanzlei vollständig, weil niemand da ist, der auch nur einen Federzug machen könnte. Wenn es sich auch nur um die Ausfertigung eines Viehpasses handelt, entsteht schon die größte Verlegenheit. Wenn ein Urlauber in die Gemeindefanzlei kommt, um sich anzumelden, ist niemand da, der die Anmeldung aufnehmen könnte, er muß in fünf oder sechs Tagen wieder kommen, bis der Secretär von seiner Rundreise zurückgekehrt ist; dann werden die Anmeldungen wieder aufgenommen, die Veränderungsausweise ausgefertigt u. s. w., und so kommen nach acht Tagen erst die Gemeindegeschäfte wieder in Gang. Das ist das Bild einer solchen Gemeindeadministration.

Wir haben hier in Oberlaibach ein geradezu blühendes Gemeinwesen. Jedermann wird, glaube ich, mit Freude constatieren, daß der Aufschwung in Oberlaibach von Jahr zu Jahr zunimmt, ein Beweis, daß dort eine gute Gemeindeadministration ist, ein Beweis, daß an dieser Gemeindeadministration auch die umliegenden Ortsgemeinden Theil haben. Was soll nun an Stelle dessen gesetzt werden? Wir sollen das große blühende Gemeinwesen zerstören, einen lebensfähigen Kern herauschälen, und die übrigen Gemeinden, welche mit diesem Kern seit Jahren verwachsen sind, loschälen, um sie einem Schicksale zu überantworten, dem sie nicht entgehen können, dem Schicksale einer auf der niedersten Stufe der Administration stehenden Gemeindeverwaltung mit allen ihren Consequenzen, mit schlechten Straßen, mit einer den Principien der Humanität vollkommen widersprechenden Armenversorgung. Das ist dasjenige, was wir erzielen würden, wenn wir den Gesekentwurf, wie er heute vorgeschlagen wird, annehmen würden.

Aus diesem Grunde muß ich den Standpunkt der Regierung aufrecht erhalten, daß eine so weit gehende Theilung, wie sie hier beabsichtigt wird, nicht im Interesse der Gemeinde liegen kann, und daß sich die Regierung daher gegen einen solchen Entwurf ablehnend verhalten muß.

Es wäre noch eine Möglichkeit, an derartige Trennungen zu denken, wenn nämlich § 81 des Gemeindegesetzes halbwegs Auslicht hätte, von den Gemeinden irgendwie der Verwirklichung zugeführt zu werden. Aber daran ist nicht zu denken, der Separationsgeist ist einmal eingerissen, und die Tendenz des § 81, die Gemeinden wieder zur gemeinschaftlichen Geschäftsführung zu vereinigen, ist gerade das, was die Gemeinden am meisten perhorrescieren.

Es kommen dabei, das will ich offen sagen, auch Personalfragen in Betracht. Ist einmal eine Gemeinde selbständig constituirt, hat sich auch der Gemeindevorsteher constituirt, ist weiters ein Gemeindevorsteher gewählt, dann will dieser in seiner Machtvollkommenheit nicht mehr beirrt

werden, sondern in seiner Gemeinde selbst wirthschaften. Dafs sich die Gemeinden zu gemeinschaftlicher Geschäftsführung vereinigen sollten, das ist bei uns nicht zu erreichen, mir ist wenigstens nicht ein einziger Fall bekannt, wo mehrere Gemeinden sich freiwillig zu gemeinschaftlicher Geschäftsführung wieder vereinigt hätten.

Also auch dieser einzige Modus, welcher eine solche Trennung noch denkbar erscheinen ließe, dürfte hier nicht platzgreifen, er wird ganz gewifs nicht eintreten, und weil ich auch diese letzte Hoffnung aufgeben muß, welche solche Gemeinden noch halbwegs für die Administration, insbesondere für den übertragenen Wirkungskreis geeignet machen würde, so muß ich nochmals bitten, der hohe Landtag wolle dem Gesetzentwurfe nicht die Zustimmung ertheilen

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Pichthenberg :

Der Herr Abgeordnete Dr. Schaffer hat das Wort.

Abgeordneter Dr. Schaffer :

Nach den beredten und sachlich außerordentlich begründeten Ausführungen meines geehrten Collegen im Landesausschusse, des Herrn Referenten für Gemeindeangelegenheiten, und nach den Erklärungen Sr. Excellenz des Herrn Landespräsidenten bin ich in der angenehmen Lage, mich sehr kurz fassen zu können; allein angesichts der Bedenklichkeit des vom Herrn Jelovšek gestellten Antrages, kann ich mir doch nicht versagen, wenigstens ein paar Worte vorzubringen.

Als bedenklich muß ich diesen Antrag deshalb bezeichnen, weil er dem hohen Landtage zumuthet, angesichts der notorisch außerordentlichen Uebelstände, welche kleine Gemeinden mit sich bringen, ich möchte sagen, wesentlich und mit Absicht noch zwei solche Gemeinden zu bilden, von denen wir im voraus wissen, daß die bezeichneten Uebelstände wieder zutage treten werden.

Das Hauptargument des Herrn Antragstellers bestand darin, daß er uns eine Reihe kleinerer Gemeinden vorgeführt hat; dies war aber nach meiner Meinung ein unglückliches Vorgehen, denn jeder Name, den er genannt hat, war fast ausnahmslos ein Argument gegen seinen Antrag.

Wer die Acten des Landesausschusses kennt, wäre in der Lage, bei jeder einzelnen Gemeinde, die genannt wurde, nachzuweisen, daß sie nicht im Stande ist, eine ordentliche Gemeindegebarung zu führen, und daß die Gemeindezustände verworren und traurig sind.

Was kann eine solche kleine Gemeinde unter 1000 Seelen leisten, geschweige denn bei 400 Seelen, wie es hier der Fall ist?

Es sind nur zwei Fälle möglich: entweder, und das ist das Gewöhnliche, geschieht überhaupt gar nichts, es existiert keine Gemeindeverwaltung und die Dinge nehmen den traurigsten Verlauf, oder, wenn auch nur der kleinste Anlauf genommen wird, etwas zu leisten, so kann dies nur durch Umlagen geschehen, welche den finanziellen Ruin der Gemeinde nach sich ziehen.

Ich kenne die Verhältnisse von Oberlaibach gewifs nicht so genau, wie der Herr Antragsteller; das ist ja selbstverständlich; es könnte also von dem Kirchsturmstandpunkte Oberlaibachs eines oder das andere angeführt werden; aber das kann für den Landtag nicht maßgebend sein, dieser muß einen höheren Standpunkt einnehmen, er muß angesichts der, ich wiederhole es, notorisch bekannten und heute in so triftiger und drastischer Weise dargethanen Uebelstände, welche mit kleineren Gemeinden unbedingt verbunden sind, den Antrag Jelovšek ablehnen.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Pichthenberg :

Der Herr Abgeordnete Jelovšek hat das Wort.

Poslanec Jelovšek :

Ko sem preje našteval nekatere občine, storil sem to samo zaradi tega, da pokažem, da je veliko občin na Kranjskem, ki so še manjše, kakor bi bili občini Zaplana in Podlipa, in vendar ne presega doklada v nobeni omenjenih občin 15%, dočim ima Vrhnika naklado 19%.

To sem hotel omeniti v popravek.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Pichthenberg :

Wünscht noch jemand der Herren das Wort zu ergreifen?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Da dies nicht der Fall ist, hat der Herr Berichterstatter das Wort.

Poročevalec Globočnik :

Tovariša, iz Vrhnike izvirajoča (veselost — Heiterkeit) sta se prav gorko zavzemala za prošnjo občine Vrhniske, ali razlogi, katere sta navedla, so morebiti merodajni za ona dva, ne morejo pa biti merodajni tudi za tiste, katerim je na dobri upravi občin splošno ležeče in jaz mislim, taki faktorji so pred vsem vlada in dežela, kajti če ne funkcionira občina, je to neprilika za deželo, za vlado in seveda tudi za občino samo. Nobena občina ne sme biti nezmožna izvrševati svoje dolžnosti v lastnem in tudi v izročnem področju. Po novem civilnopravdnem redu bo pa tudi dostavljanje sodnijskih odlokov dalo občinam precejšnjega dela. Vrh troškov občine za župana, svetovalce, pisarno, tajnika, šolske potrebsčine in reveže, sanitarne in cestne potrebe, bo skoraj vsaki občini treba še stalnega dostavljalca, kajti vsaka občina bo za to odgovorna, da se bo dostavljanje moglo, kakor predpisano, izvrševati in torej bodo gotovo troški v mali občini precej izdatno narastli, tako, da jih bo težko zmagovala in da se bodo morale razpisati precejšnje doklade na davke. Če bi torej ljudstvo teh malih občin vedelo, kake doklade bo v prihodnje moralo plačevati, je

gotovo, da bi že naprej protestiralo proti razdružitvi občine Vrhnika.

Jaz torej vzdržujem predlog upravnega odseka. Gledé predloga gospoda poslanca Jelovškega pa bi si dovolil pripomniti, da tega predloga ne kaže sprejeti, in da bi se nadrobna razprava, ako bi se tudi nanjo prešlo, ne mogla takoj vršiti, ker je vendar treba, da se take stvari poprej nadrobno v odseku rešijo. Ako bi se torej hotel sprejeti predlog gospoda poslanca Jelovškega, bi se usodil predlagati, da se načrt zakona izroči upravnemu odseku. Sicer pa vzdržujem predlog upravnega odseka.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Pichthenberg:

Ich werde zunächst den weiter gehenden Antrag des Verwaltungsausschusses zur Abstimmung bringen, und wenn dieser fallen sollte, den Antrag des Herrn Abgeordneten Jelovšek.

Ich bitte die Herren, welche dem Antrage des Verwaltungsausschusses zustimmen, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag ist angenommen und somit entfällt die Abstimmung über den Antrag Jelovšek.

Punkt:

16. Ustno poročilo upravnega odseka gledé uvrstitve v cestnem okraju Ljubljanskem se nahajajoče, na Ježici od Dunajske državne ceste čez Savlje, Kleče in Vižmarje do njenega stika z Ljubeljsko državno cesto pri distančnem kamnu km 7400 vodeče občinske ceste med okrajne ceste (k prilogi 46.).

16. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses, betreffend die Einreihung der im Straßenbezirke Laibach Umgebung gelegenen, in Ježica von der Wiener Reichsstraße abzweigenden, über Savlje-Kleče und Vižmarje bis zu ihrer Einmündung in die Voibler Reichsstraße beim Distanzzeichen km 7400 führenden Gemeindestraße in die Kategorie der Bezirksstraßen (zur Beilage 46).

Poročevalec Povše:

Visokemu zboru podala je občina Št. Vid nad Ljubljano, kateri se je pridružilo tudi županstvo občine Ježica, že v minulem zasedanju prošnja, da bi se $4\frac{1}{2}$ km dolga proga občinske ceste, ki se odcepljuje od državne ceste pri Ježici in pelje preko vasi Ježica, Savlje in Kleče na Vižmarje, uvrstila med okrajne ceste. Visoki zbornici je znano iz utemeljevanja lanskega leta, da se tu ravna za dejansko gospodarsko korist, ki povsem opravičuje prebivalce

dotičnih občin, da prosijo za uvrstenje tega kosa občinske ceste med skladovne ceste. Vzlic temu pa, da je visoki zbor priznal, da je prošnja opravičena, sklenil je, da deželni odbor še dalje o stvari poizveduje ter odpošlje svojega inženirja, da na lici mesta pregleda cesto in o uspehih tega ogleda poroča visokemu deželnemu zboru.

Iz poročila deželnega stavbnega urada je razvidno, da je ta cesta dejansko $4\frac{1}{2}$ km dolga, da se nahaja v dobrem stanu in da je povse ravna, da ne potrebuje nobenih umetnih stavb, mostov ali škarp in ograj in, kar je glavna stvar, vas Ježica in zanjo ležeče vasi so po tej cesti $6\frac{1}{2}$ km krajše zvezani z državno cesto nad Št. Vidom, kakor pa če bi hodili oziroma vozili na Ljubljano in od todi naprej po Koroški državni cesti proti Št. Vidu. To pa je velike važnosti za te kraje, kajti dovoljujem si častitim gospodom poslancem v spomin poklicati, da morajo prebivalci omenjenih vasi pogosto na železniško postajo državne železnice v Št. Vidu, da inštradirajo tam svoje pridelke, zelje, krompir in druge poljske pridelke in ravno tako pa si dajo ljudje od vinskih trgovcev iz Istre in Primorske pošiljati vino na postajo v Št. Vidu, ker jih to stane pri vagonu za 15 gld. manj, kakor če bi se blago inštradiralo po južni železnici.

Ker je torej inženir razvidel, da proti uvrstitvi te proge ni nobenih ovir, in ker se je izjavil okrajni cestni odbor, da je soglasno tej uvrstitvi pritrdil, smatral je tudi upravni odbor predlog deželnega odbora opravičenim in zato si dovoljujem v imenu upravnega odseka predlagati sledeče:

„Visoki deželni zbor izvoli skleniti:

1. V cestnem okraju Ljubljanska okolica se nahajajoča občinska cesta, ki se na Ježici med hišama št. 14 in 15 od Dunajske državne ceste odcepi in drži čez Savlje-Kleče in Vižmarje do stika z Ljubeljsko državno cesto pri erarskem distančnem kamnu kilometer 7400 ($\frac{2}{7}$), se uvrsti med okrajne ceste.

2. Deželnemu odboru se naroča, da radi izvršitve tega sklepa potrebno ukrene.“

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Pichthenberg:

Wünscht jemand von den Herren zu diesen Anträgen das Wort zu ergreifen?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Dies ist nicht der Fall, und ich ersuche diejenigen Herren, die mit den Anträgen einverstanden sind, sitzen zu bleiben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Die Anträge sind angenommen.

Deželni glavar:

(Prevzame predsedništvo. — Den Vorsitz übernehmend.)

Ker je že ura $\frac{1}{2}$ 3 in ker bo upravni odsek ob 4. uri zboroval, bomo pretrgali sejo in se bo edino

še prečitala interpelacija gospoda poslanca Pfeiferja, katero prosim, da gospod interpelant Pfeifer sam prečita.

Poslanec Pfeifer

(bere: — liešt:)

Interpelacija

poslanca V. Pfeifer-ja in tovarišev do Nj. ekscelece gospoda deželnega predsednika.

Pri dobro urejeni finančni upravi ima vsak državljan prispevati po svojih močeh k potrebščinam državnega gospodarstva, tako da se računa dotični prispevek od čistega dohodka davkoplavevalca.

To načelo nahaja se gledé osebnega dohodninskega davka v davčnem zakonu z dne 25. oktobra 1896, ki jasno določuje v §§ 159, 160, da kot dohodek velja vse to, kar se prejema v denarjih ali v denarni vrednosti po odbitku vseh stroškov, ki so potrebni za dobivanje teh dohodkov. Vkljub tej jasni določbi prihajajo iz dolenskih pokrajin glasovi nekaterih davčnih organov, ki menijo, da se stroški nadomestovanja domačih po trtni uši uničenih trt z ameriškimi in potem stroški za neobhodno potrebno cepljenje domačih trt z najbolj trpežno ameriškano podlago ne smejo uštevati med tiste stroške, katere gospodar po navedenih §§ zakona dné 25. oktobra 1896 odštevati sme od dohodkov.

O trtni uši postava sama ne govori, pač pa ima med drugim ministerska odredba z dné 24. aprila 1897, člen 15. jasno določbo gledé stroškov pogozdovanja za slučaj, ko se posekani ali drugače uničeni gozd zopet zasadi z mladim drevjem.

Ako pomislimo, koliko vlada žrtvuje vinogradnikom, da zamorejo svoje uničene vinograde pomladiti, je samo ob sebi umevno, da to, kar velja o privatnih gozdih — katere vlada ne podpira — takisto mora veljati o stroških pomlajevanja vinogradov. Pomlajevanje starih vinogradov na sedanji racionalni način, namreč: globoko prekopavanje zemlje, dobava, nasaditev in pognojitev ameriških trt, cepljevanje in precepljevanje domačih trt na ameriškano podlago in nadaljnjo skrbno in umetno negovanje mladih sajenk itd. itd. je prav redni gospodarski strošek in se razdeli celo pri najbogatejšem gospodarju na več let, ker ni mogoče vse to zmagati v enem letu in ker pomlajeni vinograd šele v štirih do šestih letih začne donášati nekaj dohodkov.

Ako bi tesni fiskalni nazori teh gospodov obveljali, potem so hudo prizadeti za sedaj in za vselej vsi vinogradniki, ker bi se namreč ti velikanski stroški sploh nikdar ne smeli odštevati od dohodka, kar gotovo ni namen postave.

Letošnjih stroškov za pomladitev vinograda ne bi smel odšteti od drugih dohodkov svoje imovine, ker jih po mnenju teh gospodov nisem porabil

za doseg letošnjih dohodkov, ampak za take dohodke, katere imam pričakovati šele čez pet do šest let.

Čez pet ali šest let, ko bo začel vinograd roditi, bom pač moral v račun devati v napovedbo ves dohodek iz pomlajenega vinograda, nikakor pa ne stroškov tega pomlajevanja, ker tisti tesnosrčni fiskalisti bodo zopet ugovarjali, to niso redni stroški pridobitve dohodkov, ampak izdani so bili že pred petimi ali šestimi leti, tedaj ne gredó letos v račun,

Na tak način bi se torej stroški pomlajevanja naših vinogradov ne smeli nikoli in nikjer v račun jemati pri novem osebnem dohodninskem davku.

Bati se je pa zelo, da se bo po vseh vinorodnih pokrajinah naše dežele dosledno na ta gori označen nepostaven način postopalo v stroških pomlajevanja vinogradov.

Vinogradniki so vsled neutemeljenega gori označenega tolmačenja zakona po vsej pravici vznemirjeni, tembolj, ker je pri razpravi dotičnega zakona c. kr. osrednja vlada odločno naglašala, da ne zavzema zgolj fiskalnega stališča, ampak da je njej do tega, da se ta zakon napram davkoplavevalcem izvršuje dobrohotno.

Z ozirom na to je vprašanje opravičeno:

Ali je visoka c. kr. deželna vlada volje posredovati, da se izreče na jasni način ter oblastvom za odmerjenje osebnega dohodninskega davka naroči, da dobrohotno postopajoč v smislu zakona vštevajo stroške pomlajevanja vinogradov med tiste stroške, katere gospodar odračunati sme od drugih dohodkov svoje imovine, katero je itak po členu 12. izvršitvenega predpisa k zakonu dné 25. oktobra 1896, drž. zak. št. 220, smatrati kot imovinsko enoto?

V Ljubljani, 31. januarija 1898.

V. Pfeifer, Grasselli, A. Kalan, Božič, Iv. Hribar, Schweiger, Detela, V. Globočnik, Pakiž, Košak, dr. Iv. Tavčar, Jelovšek, Murnik, Perdan, Zelen, Lenarčič, Kajdiž, Povše, dr. D. Majaron, dr. Papež, Višnikar, dr. Žitnik, Klein.

Deželni glavar:

Čast mi je, izročiti to interpelacijo vzvišenemu gospodu deželnemu predsedniku.

C. kr. deželni predsednik eksceleca baron Hein:

Visoka zbornica!

Samo po sebi je umljivo, da jaz nisem pooblaščen, avtentično interpretovati teh davčnih zakonov in zategadelj bom interpelacijo predložil visokemu ministerstvu.

Moje privatno ali zasebno mnenje pa je, da ima o tej stvari razsoditi davčna komisija, in tudi visoko ministerstvo ne bo v položaji, sedaj že interpretacijo teh zakonov izdati. To je moje privatno mnenje. Mislim pa, da ustrezam želji gospoda poslanca Pfeiferja in tovarišev, ako predložim interpelacijo visokemu finančnemu ministerstvu.

20. Volitev adresnega odseka devetih članov.

20. Wahl eines Adressausschusses von neun Mitgliedern.

Deželni glavar:

Prosim sedaj gospode poslance, da oddajo listke za volitev adresnega odseka.

(Zgodí se. — Geschieht.)

Prosim gospoda poslanca dr. Žitnika in grofa Barbo, da izvolita prevzeti skrutinij.

(Zgodí se. — Geschieht.)

Der Herr Abgeordnete Graf Barbo hat das Wort.

Abgeordneter Graf Barbo:

Es wurden 29 Stimmzettel abgegeben und erschienen mit sämtlichen Stimmen folgende Herren gewählt:

Bovše, Dr. Žitnik, Dr. Bapež, Dr. Tavčar, Grasselli, Hribar, Eric Freiherr v. Schwegel, Freiherr v. Liechtenberg, Dr. Schaffer.

Deželni glavar:

Prosim novoizvoljeni odsek, da se izvoli konstituirati.

(Zgodí se. — Geschieht.)

Naznanjam, da si je adresni odsek izvolil gospoda poslanca župana Hribarja načelnikom in gospoda poslanca barona Liechtenberga namestnikom.

Prihodnja seja bo v petek, dné 4. t. m., ob 10. uri dopoludne in sicer pridejo na dnevni red sledeče točke:

(Glej dnevni red prihodnje seje. — Siehe Tagesordnung der nächsten Sitzung.)

Naznaniti mi je še, da zboruje upravni odsek danes popoludne ob 4. uri, finančni odsek pa v četrtek dne 3. t. m. ob pol 11. uri dopoludne.

Sklepam sejo.

Konec seje ob 2 uri 50 minut popoldne. — Schluss der Sitzung um 2 Uhr 50 Minuten Nachmittag